

eISSN:2980-9673

The Art of Green Management

Homepage: <https://agm.journal.art.ac.ir/>

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Analysis Globalization and Spatial Justice through Cultural Experience Accessibility, Emphasis on London and New York Experiences

Mohsen Motaharian ^{(1)*} , Maryam Mohammadi ⁽²⁾

1. PhD Student in Urban Planning, Department of Urban Planning, Faculty of Architecture and Urban Planning, Iran University of Art, Tehran, Iran. (<https://orcid.org/0009-0001-3399-8466>)

2. Associate Professor, Department of Urban Design, Faculty of Architecture and Urban Planning, Iran University of Art, Tehran, Iran. (<https://orcid.org/0000-0002-0727-6363>)

Publisher: Iran University of Art

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Received:18/01/2025 Revised:18/02/2025 Accepted:02/03/2025 PP. 131-156 Keywords: <i>Social Justice, Spatial Justice, Globalization, Cultural Experience, London Global City, New York Global City.</i>	Introduction: Globalization, through the expansion of economic, social, and cultural flows, has transformed the structure and function of contemporary cities, particularly global cities. However, the benefits and opportunities generated by globalization are not distributed equally among social groups and urban spaces, leading to the emergence of spatial inequalities. In this context, equitable access to spaces, amenities, and cultural experiences—as a crucial dimension of urban life—demands serious attention to spatial justice. Therefore, examining the relationship between globalization, spatial justice, and access to cultural experience can contribute to a better understanding of the prerequisites for realizing more just and inclusive global cities. The Purpose of the Research: The objective of this study is to investigate spatial justice in access to cultural experience within global cities in the context of globalization. To this end, drawing upon Fainstein's "Just City" theory and its three core dimensions—equity, democracy, and diversity—the indicators associated with spatial justice in access to cultural experience are examined. Adopting a comparative approach, this research analyzes the global cities of London and New York, seeking to identify and prioritize relevant indicators while elucidating the similarities and differences between the two cities from the perspective of spatial justice in access to cultural experience. Methodology: In terms of approach, this study employs a mixed-methods (quantitative–qualitative) design, and in terms of nature, it is analytical and applied. In the qualitative phase, necessary data were collected through documentary and library research, from which components related to globalization, spatial justice, and access to cultural experience were extracted. In the quantitative phase, indicators associated with the three dimensions of equity, democracy, and diversity were evaluated; factor analysis and Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM) were utilized for their analysis and prioritization. Finally, the results were applied to perform a comparative analysis of the global cities of London and New York. Findings and Discussion: The research findings indicate that in both London and New York, equity, diversity, and democracy—as the three core dimensions of the Just City—are significant in evaluating spatial justice in access to cultural experience; however, the relative importance of individual indicators differs between the two cities. In London, indicators related to low-income housing provision, affordable housing stock, and preventing unnecessary household displacement exhibited greater importance. Conversely, in New York, affordable housing stock, low-income housing provision, and consideration for workers' and employees' interests ranked higher. The results demonstrate that equity in resource distribution, support for underprivileged groups, and attention to diverse social groups play a vital role in realizing a Just City. Conclusion: The final results of the study indicate that achieving spatial justice in access to cultural experience within global cities requires concurrent attention to equity, democracy, and

Use your device to scan and
read the article online

ARTICLE INFO	ABSTRACT
	diversity. A comparison between London and New York demonstrates that although both cities possess extensive cultural capacities, their social, economic, historical, and spatial disparities account for differing priorities among spatial justice indicators. Accordingly, enhancing equitable access to cultural experience necessitates a fairer distribution of resources and opportunities, support for underprivileged groups, recognition of social and cultural diversity, and the creation of suitable conditions for various groups to benefit from cultural amenities and spaces. Funding: There is no funding support. Authors' Contribution: Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work Conflict of Interest: Authors declared no conflict of interest. AI Usage Declaration The authors declare that ChatGPT was used for language polishing and improving readability. All scientific content, analyses, results, and ultimate responsibility for the manuscript rest with the authors. Acknowledgments: We are grateful to all the persons for scientific consulting in this paper.

Highlight

- The findings of this research show that spatial justice in urban planning should also encompass equitable access to cultural experiences, rather than being limited to the distribution of urban services and facilities.
- The application of Fainstein's three dimensions of equity, democracy, and diversity provides a framework for operationalizing the concept of the just city and evaluating it.
- The comparison of London and New York also shows that the social, economic, and cultural characteristics of each city influence the realization of spatial justice and the priority of its indicators.

This paper is an open access and licensed under the Creative Commons CC BY-NC 4.0 license ©2024, AGM. All rights reserved.	Cite This Article: Motaharian, M. & Mohamadi, M. (2025). Analysis Globalization and Spatial Justice through Cultural Experience Accessibility, Emphasis on London and New York Experiences. <i>Art of Green Management</i>, 2(4), 131-156. 10.30480/agm.2026.6501.1067 http://doi.org/10.30480/agm.2026.6501.1067 https://agm.journal.art.ac.ir/article_1537.html	
*. Corresponding Author (Email: mohsen.motaharian@yahoo.com)/ (Phone: +989037625578)		

واکاوی جهانی‌شدن و عدالت فضایی در دسترسی به تجربه فرهنگی، با تأکید بر تجارب لندن و نیویورک

محسن مطهریان^(۱)، مریم محمدی^(۲)

۱- دانشجوی دکتری شهرسازی، شهرسازی و معماری، هنر ایران، تهران، ایران. (<https://orcid.org/0009-0001-3399-8466>)

۲- دانشیار گروه طراحی شهری، شهرسازی و معماری، هنر ایران، تهران، ایران. (<https://orcid.org/0000-0002-0727-6363>)

ناشر: دانشگاه هنر ایران

اطلاعات مقاله	چکیده
دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۲۹ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۱/۳۰ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۱۲ صص: ۱۳۱-۱۵۶	مقدمه: جهانی‌شدن ساختار و عملکرد شهرهای معاصر را دستخوش تغییر کرده، اما منافع و فرصت‌های آن به‌طور برابر میان گروه‌های اجتماعی و فضاهای شهری توزیع نمی‌شود و می‌تواند به نابرابری فضایی بینجامد. از این‌رو، بررسی ارتباط جهانی‌شدن، عدالت فضایی و دسترسی به تجربه فرهنگی، برای شناخت الزامات تحقق شهرهای جهانی عادلانه و فراگیری اهمیت دارد.
واژگان کلیدی: عدالت اجتماعی، عدالت فضایی، جهانی‌شدن، تجربه فرهنگی، شهر جهانی لندن، شهر جهانی نیویورک.	هدف پژوهش: هدف پژوهش، بررسی عدالت فضایی در دسترسی به تجربه فرهنگی در شهرهای جهانی در بستر جهانی‌شدن است. با بهره‌گیری از نظریه «شهر عدالت‌محور» فاینشتاین و سه بعد عدالت‌خواهی، مردم‌سالاری و تنوع، شاخص‌های عدالت فضایی در دسترسی فرهنگی بررسی و در چارچوبی تطبیقی، شهرهای لندن و نیویورک از نظر تفاوت‌ها و شباهت‌های این شاخص‌ها مقایسه شده‌اند.
	روش‌شناسی: این پژوهش از نظر رویکرد، آمیخته (کمی-کیفی) و از نظر ماهیت، تحلیلی و کاربردی است. در بخش کیفی، مؤلفه‌های مرتبط با جهانی‌شدن، عدالت فضایی و دسترسی به تجربه فرهنگی از مطالعات اسنادی استخراج شدند. در بخش کمی، شاخص‌های سه بعد عدالت‌خواهی، مردم‌سالاری و تنوع با استفاده از تحلیل عاملی و مدل معادلات ساختاری، ارزیابی و اولویت‌بندی شده و نتایج برای مقایسه تطبیقی لندن و نیویورک به کار گرفته شدند.
	یافته‌ها و بحث: یافته‌ها نشان می‌دهد که در هر دو شهر لندن و نیویورک، عدالت‌خواهی، تنوع و مردم‌سالاری در ارزیابی عدالت فضایی و دسترسی به تجربه فرهنگی اهمیت دارند، اما اولویت شاخص‌ها متفاوت است. در لندن، تأمین مسکن کم‌درآمدها، مسکن ارزان‌قیمت و جلوگیری از جابه‌جایی اجباری اهمیت بیشتری داشت؛ در نیویورک نیز مسکن ارزان‌قیمت، تأمین مسکن کم‌درآمدها و توجه به منافع شاغلان در اولویت بودند. در مجموع، توزیع عادلانه منابع و حمایت از گروه‌های کم‌برخوردار، مؤلفه‌های کلیدی شهر عدالت‌محور هستند.
	نتیجه‌گیری: نتایج نشان می‌دهد تحقق عدالت فضایی در دسترسی به تجربه فرهنگی در شهرهای جهانی، مستلزم توجه هم‌زمان به عدالت‌خواهی، مردم‌سالاری و تنوع است. تفاوت‌های اجتماعی، اقتصادی، تاریخی و فضایی لندن و نیویورک نیز بر اولویت شاخص‌ها اثرگذار بوده‌اند. از این‌رو، تحقق عدالت فرهنگی نیازمند توزیع عادلانه‌تر منابع و فرصت‌ها، حمایت از گروه‌های کم‌برخوردار و توجه به تنوع اجتماعی و فرهنگی است.
	نکات برجسته: - یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که عدالت فضایی در شهرسازی باید دسترسی عادلانه به تجربه‌های فرهنگی را نیز دربرگیرد، نه صرفاً توزیع خدمات و امکانات شهری. - به‌کارگیری سه بُعد عدالت‌خواهی، مردم‌سالاری و تنوع، چارچوبی برای عملیاتی کردن مفهوم شهر عدالت‌محور و ارزیابی آن فراهم می‌کند. - مقایسه لندن و نیویورک نیز نشان می‌دهد که ویژگی‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی هر شهر در نحوه تحقق عدالت فضایی و اولویت شاخص‌های آن مؤثر است.

ارجاع به این مقاله: مطهریان، محسن و محمدی، مریم . (۱۴۰۳). واکاوی جهانی‌شدن و عدالت فضایی در دسترسی به تجربه فرهنگی، با تأکید بر تجارب لندن و نیویورک. هنر مدیریت سبز، ۲(۴)، ۱۵۶-۱۳۱. [10.30480/agm.2026.6501.1067](https://doi.org/10.30480/agm.2026.6501.1067)

<http://doi.org/10.30480/agm.2026.6501.1067>

https://agm.journal.art.ac.ir/article_1537.html

این مقاله به صورت دسترسی باز و با مجوز
قابل استفاده است.
Creative Commons CC BY-NC 4.0

©2024, UST. All rights reserved.

*. نویسنده مسئول (رایانامه: mohsen.motaharian@yahoo.com) / (تلفن: +۹۸۹۰۳۶۲۵۵۷۸)

در دهه‌های اخیر، جهانی‌شدن یکی از چالش برانگیزترین موضوعات در محافل مختلف دولتی، دانشگاهی و خصوصی بوده است. اهمیت این موضوع برآمده از تأثیر فرایند جهانی‌شدن بر سیاست‌های اقتصادی، الگوهای مدیریتی، فقر و ثروت، روندها و الگوهای توسعه ملی و محلی، فرهنگ‌ها و باورهای مختلف محلی، روابط میان مردم و مقیاس جهانی تعاملات و عملکردها ناشی می‌شود. برخی محققین در تبیین این پدیده بر تغییرات در اقتصاد جهانی نظیر ازم‌پاشیدگی سیاست پولی، افزایش اهمیت شرکت‌های فراملی، مقررات‌زدایی از سرمایه‌های پولی، آزادسازی جریان تجارت و سرمایه‌گذاری، توسعه وسیع سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، توسعه شدید فناوری‌های ارتباطات و اطلاعات و کاهش هزینه و زمان در حمل‌ونقل و ارتباطات راه دور تمرکز می‌کنند (Fainstein, 2009, 165). برخی دیگر، «جهانی‌شدن را با انواعی از تهدیدات و تغییرات در اشکال تثبیت شده قدرت دولت‌های ملی مرتبط می‌دانند. گروهی نیز بر ظهور اشکال جدید هویت جمعی، جابه‌جایی و تفرق سیاسی توجه دارند که اغلب با واسطه فناوری‌های جدید اطلاعاتی، مبانی ملیت را به‌عنوان الگوواره روابط اجتماعی روزمره، بر هم زده‌اند» (Brenner, 2024, 31). در این مقاله، پس از مروری بر مطالعات و پژوهش‌های مرتبط که بیانگر سیر تکاملی موضوع است، مبانی نظری و دیدگاه‌های اندیشمندان گوناگون مورد بررسی قرار گرفته و بر پایه آنها و نیز روابط متقابل کلیدواژه‌های پژوهش، سؤال اصلی پژوهش به ترتیب زیر تدوین و ارائه شده است:

فاکتورهای تحقق جهانی‌شدن در رابطه با عدالت فضایی در دسترسی به تجربه فرهنگی چیست؟

بر اساس تعاریف یادشده و اذعان به تنوع فراوان در نگاه‌ها به مفهوم جهانی‌شدن، توجه به خصوصیات مشترک این تعاریف نشان می‌دهد که به‌طور کلی جهانی‌شدن با چهار تحول مهم زیر همراه است:

- افزایش به‌هم‌پیوستگی و ارتباطات فردی و اجتماعی در گستره جهانی؛
- گسترش فراملی عرصه فعالیت‌های اقتصادی؛
- افزایش اهمیت اطلاعات در اقتصاد جهانی و کاهش اهمیت مرزها و کنترل‌های ملی؛
- ارتقای مقیاس تأثیرات فعالیت‌ها و عملکردهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در سطح جهانی.

هریک از جوامع انسانی، متناسب با شرایط و مقتضیات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی خود، تأثیراتی از این تغییرات اجتماعی جدید می‌پذیرند و شدت و ضعف، و مثبت و منفی بودن پیامدهای جهانی‌شدن برای این جوامع مختلف، بستگی به شرایط یادشده دارد. شهرها بر اساس اهمیت تاریخی خود به‌عنوان واحدهای اقتصادی - اجتماعی، در کانون توجه فرایندها و آثار جهانی‌شدن قرار دارند و بازتاباننده بیشترین تأثیرات امواج جهانی‌شدن و دربردارنده بیشترین و آشکارترین نشانه‌های جهانی‌شدن هستند. این سکونتگاه‌ها، همانند گذشته، مهم‌ترین نقش را در فضای جریانات جهانی معاصر ایفا می‌کنند. شهرهای جهانی در عمل فاقد معیارهای عدالت بوده و باید بدان پرداخته شود.

در عصر جهانی‌شدن اصلی‌ترین عامل بحران‌های جوامع انسانی، ریشه در بی‌عدالتی‌های اجتماعی و فقدان عدالت دارد (حبیبی، علیزاده و مرادی مسیحی، ۱۳۹۰، ۱۰۴). عدالت، ناموس اصلی جهان است، در همه نظام هستی، اصل عدالت و انتظام و تناسب به کاررفته است. جهان به عدل و تناسب برپا است (ویل دورانت، ۱۹۶۸ به نقل از مطهری، ۱۳۸۷، ۲۸). در این میان عدالت فضایی از مباحثی است که در سال‌های اخیر در میان برنامه ریزان و جغرافی دانان اهمیت ویژه‌ای یافته است (داداش‌پور و رستمی، ۱۳۹۰، ۱۷۱). درحالی‌که در جهان سرمایه‌داری باوجود اعتقاد به مزیت سود و منافع شخصی و اعتقاد به انتخاب اصلح و قانون داروینسم اجتماعی به‌به ناچار برای حفظ بقای خود به عدالت اجتماعی و راهکارهای آن رو آورده است لیکن ما مسلمانان باوجود تأکیدات مکتب بزرگ اسلام، این امر مهم را مورد غفلت قرار داده‌ایم از آنجاکه مشکلات کلان‌شهرها و شهرها به‌ویژه در جهان سوم انعکاس فقر، بدبختی و بی‌عدالتی و روستاها است (مرصوصی، ۱۳۸۲، ۱۱-۱۰). مفهوم عدالت یکی از مهم‌ترین و مناقشه‌ترین اصولی است که بر هر فعالیت اجتماعی از جمله شهرسازی تأثیر گذاشته و مباحثات پردامنه‌ای را موجب شده است. از آنجاکه شهرسازی نیز نوعی فعالیت اجتماعی برای شکل دادن به فضای زندگی به شمار می‌آید منظورکردن اصل عدالت در شهرسازی از تأکیدات آموزه‌های اسلامی است (روستایی، ترکمن نیا و حسینی، ۱۳۹۳، ۱۱۶).

نوآوری این پژوهش در تمرکز هم‌زمان بر سه مفهوم جهانی‌شدن، عدالت فضایی و دسترسی به تجربه فرهنگی و تلاش برای تبیین ارتباط میان آنها در مقیاس شهر جهانی است. در این راستا، پژوهش حاضر با بهره‌گیری از ابعاد سه‌گانه شهر عدالت‌محور شامل عدالتخواهی، مردم‌سالاری و تنوع، چارچوبی تحلیلی برای ارزیابی میزان انطباق تجارب فرهنگی با الزامات عدالت فضایی

ارائه می‌کند. همچنین، مقایسه تطبیقی لندن و نیویورک، به‌عنوان دو شهر جهانی، امکان شناسایی تفاوت‌ها و شباهت‌های الگوی عدالت فضایی در دسترسی به تجربه فرهنگی را فراهم می‌سازد. از این منظر، پژوهش حاضر می‌کوشد مفهوم عدالت فضایی را از سطح بحث نظری فراتر برده و آن را در ارتباط با تجربه فرهنگی و سازوکارهای فضایی دو شهر جهانی مورد ارزیابی قرار دهد.

۲- مبانی نظری

در این بخش، مبانی مفهومی و نظری مرتبط با موضوع پژوهش بررسی می‌شود. ابتدا مفهوم جهانی‌شدن و فرایند شکل‌گیری و تحول شهرهای جهانی مورد توجه قرار می‌گیرد و سپس مفهوم عدالت فضایی و دیدگاه‌های مرتبط با توزیع عادلانه منابع و امکانات شهری تبیین می‌شود. در ادامه، نظریه «شهر عدالت‌محور» فاینشتاین و سه بعد اصلی آن شامل عدالت‌خواهی، مردم‌سالاری و تنوع به‌عنوان چارچوب اصلی تحلیل پژوهش معرفی می‌شود و در نهایت، ارتباط این مفاهیم با عدالت‌محوری در دسترسی به تجربه فرهنگی مورد بررسی قرار می‌گیرد تا مبنای نظری لازم برای استخراج شاخص‌ها و انجام تحلیل‌های بعدی فراهم شود.

۲-۱- جهانی‌شدن

محققان از منظرهای گوناگونی درباره جهانی‌شدن بحث می‌کنند که موجب تنوع تعاریف و توصیفات درباره این پدیده می‌شود. از نظر «آنتونی گیدنز» جهانی‌شدن موجب پیوند مکان‌های دور از هم و تأثیرگذاری حوادث و رویدادهای سراسر جهان بر یکدیگر می‌شود (Maurer & Perry, 2023, 334). رونالد رابرتسون نیز جهانی‌شدن را درهم‌فشرده شدن جهان و تراکم آگاهی‌ها نسبت به جهان به‌عنوان یک کل تعریف می‌کند (Acuto, 2024, 35). از نظر مالکوم واترز نیز جهانی‌شدن، فرایندی اجتماعی است که در آن قید و بندهای جغرافیایی که بر روابط اجتماعی و فرهنگی سایه افکنده است، از بین می‌رود و مردم به طور فزاینده‌ای از کاهش این قیدوبندها آگاه می‌شوند (Keil, 2021, 195). صندوق بین‌المللی پول نیز جهانی‌شدن را با مشخصاتی نظیر ادغام وسیع‌تر اقتصادهای جهان و رشد وابستگی اقتصادی متقابل کشورها در سراسر جهان از طریق افزایش حجم و تنوع مبادلات کالا و خدمات و جریان سرمایه در ماورای مرزها و همچنین از طریق پخش گسترده‌تر فناوری تعریف می‌کند (Perry & Maurer, 2023, 250).

بررسی روابط بین جهانی‌شدن و شهرها به دهه ۱۹۷۰ باز می‌گردد که مصادف با دوران شکوفایی اقتصاد جهانی و گسترش فزاینده جهانی‌شدن در ابعاد اقتصادی، فرهنگی و سیاسی است. پیش‌ازاین «پاتریک گدس» در سال ۱۹۱۵ در کتاب خود با عنوان «تکامل شهرها»، در مبحثی با همین عنوان به بررسی وضعیت برخی شهرهای مهم اروپا پرداخت. اگرچه وی این شهرها را مکان انجام بخش بسیار مهمی از فعالیت‌های اقتصادی برتر جهانی توصیف کرد، ولی این مفهوم با آنچه اخیراً مطرح می‌شود، کمتر تناسب دارد (Hall, 1966, 23). پس از او «پیتر هال» در سال ۱۹۶۶ با الهام از مطالعه گدس، شش شهر لندن، پاریس، رامستد، راین - روهر، مسکو، نیویورک و توکیو را به‌عنوان شهرهای جهانی معرفی و بررسی کرد. وی بر اهمیت نقش‌های اقتصادی در شهرهای جهانی، تأکید داشت (Beaverstock, Smith & Taylor, 2024, 446).

با آغاز دهه ۱۹۷۰ و شدت گرفتن فرایند جهانی‌شدن و تأثیرات گسترده آن بر شهرها، خصوصیات شهرها نیز متحول شد. به اعتقاد هال (۱۹۸۴) «مفهوم شهر جهانی در دهه ۱۹۸۰ متفاوت از قبل است و در مفهوم جدید، شهرهای جهانی نه تنها به‌عنوان شهرهای برتر سرمایه‌ای محسوب می‌شوند، بلکه شهرهایی هستند که به طور روزافزونی توسط شرکت‌های فراملی با عملکرد فراتر از چارچوب دولت - ملت، کنترل می‌شوند» (Fiévé & Waley, 2023, 249). اگرچه از این زمان به بعد نظریات مطرح شده درباره شهر جهانی، اشتراکات زیادی دارند، ولی اجماعی با یکدیگر ندارند. در دهه ۱۹۸۰، مطالعات بر دسته‌بندی شهرها از نظر جهانی بودن تمرکز یافت که کار «کوهن» آغازگر این مطالعات است. کوهن (۱۹۸۱) بر اساس میزان غلبه مراکز مالی و شرکت‌ها، شهرهای جهانی را در دو سطح درجه یک و دو دسته‌بندی کرد. در این دهه، رتبه‌بندی دیگری از شهرهای جهانی نیز توسط هوارد رید (۱۹۸۱) و بر مبنای اهمیت مراکز مالی بین‌المللی در شهرهای جهانی انجام شد. رید، شهرها را در سه سطح؛ مراکز مالی فراملی عالی نظیر لندن، مراکز مالی فراملی درجه یک نظیر نیویورک و توکیو و مراکز مالی فراملی درجه دو نظیر آمستردام و مراکز مالی بین‌المللی (۲۹ شهر) و مراکز مالی بین‌المللی میزبان شامل ۳۹ شهر دسته‌بندی کرد. پس از آن، فریدمن (۱۹۸۶) در یک سطح‌بندی سلسله‌مراتبی مناقشه‌برانگیز و با اهمیت‌دادن به مراکز کنترل سرمایه در تقسیم کار (فضایی) جدید جهانی، شهرهای جهانی را در دو سطح مرکزی و پیرامونی دسته‌بندی کرد (Beaverstock Smith, & Taylor, 2024, 446-447).

در دهه ۱۹۹۰ برخلاف تمرکز بر فضای جدید تقسیم کار جهانی که پیش از آن مهم بود، ساسکیا ساسن (۱۹۹۱) با تأکید بر همکاری بین‌المللی شهرها و تمرکز خدمات تولیدکننده (پشتیبان تولید) و اهمیت فراوان آن در شهرهای جهانی، رویکرد جدیدی در مطالعه شهرهای جهانی مطرح کرد. ساسن با بررسی تأثیرات جهانی شدن بر شهرهای نیویورک، لندن و توکیو، آن‌ها را به دلیل تمرکز بالای مراکز فرماندهی در سازمان اقتصاد جهانی، تمرکز شرکت‌های سرمایه‌ای و خدمات تخصصی، مکان‌های تولید نوآوری و بازارهای محصولات و نوآوری‌های تولیدشده در شهرهای جهانی، به‌عنوان شهرهای جهانی برتر معرفی کرد. از نظر ساسن ظهور شهرهای جهانی، نتیجه جهانی‌شدن فعالیت اقتصادی و ساختار سازمانی خدمات تولیدکننده و صنعت مالی مرتبط با آن است (Sassen, 1991, 447). از این زمان به بعد، دو رویکرد نسبتاً متفاوت در مطالعات شهرهای جهانی با محوریت نظرات فریدمن و ساسن شکل گرفت که تمایزات آن‌ها رو به شفافیت بیشتر دارد.

۲-۲- عدالت فضایی

دیوید هاروی عدالت اجتماعی و فضایی در شهرها را تخصیص عادلانه‌ی منابع و امکانات شهری می‌داند که بتواند به‌گونه‌ای هدایت شود که افراد با حداقل شکاف و اعتراض نسبت به حقوق خود مواجه باشند و نیازهای جمعیتی آن در ابعاد مختلف برآورده گردد (هاروی، ۱۳۷۹، ۹۷-۹۶). او در بخش دیگری از کتاب به تعریف مفهوم عدالت در جغرافیا می‌پردازد. تعریفی که او از عدالت اجتماعی به دست می‌دهد عبارت است از «توزیع عادلانه از طریق عادلانه» و عدالت جغرافیایی را، عدالت در توزیع در مناطق، محلات و مجموعه عرصه سرزمینی می‌داند اگرچه اذعان دارد که عدالت توزیعی در مجموعه سرزمین به معنای عدالت توزیعی در بین افراد نیست لیکن با دلیل اثر سرزمین به انسان آن را توجیه می‌کند (طارمی، ۱۳۸۷، ۹۲). به عقیده هاروی مفهوم عدالت اجتماعی اصولاً آن‌قدر همه‌شمول نیست که بتوان در قالب آن درباره یک اجتماع خوب قضاوت کرد. عدالت را اساساً می‌توان به‌عنوان اصل در نظر گرفت که برای حل و فصل دعای متضاد به وجود آمده است (هاروی، ۱۳۷۹، ۹۷).

معیارهای عدالت اجتماعی و فضایی

در ادامه معیارهای مطرح ارائه می‌شوند.

- نیاز: نیاز هر منطقه باید بر اساس سطح نیاز آن منطقه تعیین شود؛
- حقوق: به این معنا که هر منطقه مستحق سطحی از هزینه در رابطه با سهم خود در تولید درآمد است. این معیار در ارتباط با بازار و خدمات عمومی است و عمیقاً در مباحث رفاه اجتماعی مطرح می‌شود؛
- تلاش: این معیار به‌نوعی از مفاهیم مربوط به استحقاق است که توسط میلر و هاروی مطرح شده‌اند به این معنا که همه نواحی باید بر اساس معیارهای یکسان با تکیه بر نسبت یکسان مالیات خدمات دریافت کنند (هاروی، ۱۹۷۹ به نقل از مرصوصی، ۱۳۸۲، ۴۴).

دیوید هاروی از جغرافی‌دانان مکتب رادیکال است (حاتمی‌نژاد و راستی، ۱۳۸۵، ۸۹). در جامعه جدید کسانی را رادیکال می‌گویند که تقاضای اصلاحات اساسی برای بهبود اوضاع اقتصادی، اجتماعی و بهبود موقعیت سیاسی توده‌ها را دارند. رادیکال‌های معمولاً به نفع طبقات فقیر و محروم از امتیازات و بر ضد ثروتمندان و صاحب‌منصبان اجتماعی مبارزه می‌کنند. به مفهوم طرف‌داری از دگرگونی‌های بنیادی و عبارتی بنیانگری است (رحمان، ۱۳۸۶، ۴۷).

رادیکالیسم، به‌عنوان یک تفکر بیشترین وابستگی را با رشته جامعه‌شناسی دارد؛ لذا جغرافیای رادیکال به‌عنوان یک تفکر بیشترین تأثیر را از جامعه‌شناسی بنیان‌گرا پذیرفته است. مارکس و انگلس را از پیش‌گامان رادیکالیسم می‌دانند و جغرافیای رادیکال نیز متأثر از عقاید جامعه‌شناسان آنان است. دیدگاه‌های رادیکالی مارکسیست‌ها تأثیر بسیاری بر نظریه‌های جغرافیایی به‌ویژه در دهه ۱۹۶۰ داشته است. پایه‌گذار مکتب کارل مارکس فیلسوف و نویسنده آلمانی است، دیوید هاروی به‌عنوان جغرافی‌دانان مارکسیست مطرح است. او با تلفیق دیدگاه‌های مارکس با رشته جغرافیا به تبیین نظریه‌های جدیدی همچون عدالت اجتماعی در باب شهر پرداخته است (رحمان، ۱۳۸۶، ۵۱). اما برای اینکه بتوان افکار و فرضیه‌های فلسفی نظریه عدالت اجتماعی هاروی را به شکل ریشه‌ای تبیین کرد، باید به نظریه شهر عدالت‌محور رجوع شود، جایی که سوزان اس. فاینشتاین در آن به مدل‌سازی شیوه‌های توزیع عدالت فضایی پرداخته است.

۲-۳- نظریه شهر عدالت‌محور از منظر فاینشتاین

نظریه شهر عدالت‌محور توسط سوزان اس. فاینشتاین^۱ پرورش یافته است. وی دستیابی به شهر عدالت‌محور را به‌عنوان هدف مناسب شهرسازی فرض کرده است (Fainstein, 1997, 1999, 2000, 2009). استدلال‌های وی در زمره سنت رالزی آجایی

می‌گیرد. سنتی که در آن عدالت اجتماعی (Rawls, 2001)، ارزشی است که – اگر افراد ندانند که در سلسله‌مراتب اجتماعی در کجا جای می‌گیرند در پس پرده جهل) – همگی آن را انتخاب می‌کنند. ادعای فاینشتاین آن است که گرایش نظری اخیر به تأکید بر فرایندهای مردم‌سالارانه هم در فلسفه سیاسی و هم در برنامه‌ریزی به‌عنوان کلید رسیدن به عدالت، ارتباط باز^۲ را بسیار آرمانی فرض کرده و محتوای بحث عدالت را به فراموشی می‌سپارد (Fainstein, 2003, 265). فاینشتاین (Fainstein, 2010) پس از مجادلات فلسفی و تجربی متعدد و بررسی گونه‌های مختلف آرای مرتبط با عدالت در شهر به این نتیجه می‌رسد که معیارهای اصلی شهر عدالت‌محور عبارت‌اند از: (۱) عدالت‌خواهی^۴، (۲) مردم‌سالاری^۵ و (۳) تنوع^۶ اصولی که وی برای برنامه‌ریزی شهری عدالت‌محور برمی‌شمرد به تفکیک هر کدام از معیارهای سه‌گانه به‌قرار زیر است (Fainstein, 2010, 171-175):

فاینشتاین پس از بررسی دیدگاه‌ها و رویکردهای مختلف درباره عدالت در شهر، سه معیار اصلی را برای تحقق شهر عدالت‌محور شامل عدالت‌خواهی، مردم‌سالاری و تنوع معرفی می‌کند. این سه معیار، چارچوب اصلی ارزیابی عدالت در برنامه‌ریزی شهری را شکل می‌دهند و هر یک از آنها از مجموعه‌ای از اصول و مؤلفه‌های مشخص تشکیل شده‌اند. در پژوهش حاضر نیز این سه معیار به‌عنوان مبنای اصلی تحلیل عدالت فضایی در دسترسی به تجربه فرهنگی در شهرهای جهانی لندن و نیویورک مورد استفاده قرار گرفته‌اند. نخستین بعد، یعنی عدالت‌خواهی، بر توزیع منصفانه منابع، فرصت‌ها و امکانات شهری و حمایت از گروه‌های کم‌برخوردار تأکید دارد. اصول و مؤلفه‌های مرتبط با این بعد در جدول زیر ارائه شده‌اند.

جدول ۱- اصول عدالت‌خواهی در عدالت و جهانی‌شدن (برگرفته از بخش عدالت محیط‌زیستی (Hutchison, 2010))

اصول معطوف به عدالت‌خواهی	
۱	تمام خانه‌سازی‌های جدید باید واحدهایی برای خانوارهایی با درآمد کمتر از میانه درآمدی جامعه در محل پروژه اصلی یا خارج از آن تأمین نمایند. این کار با هدف عرضه مسکن مناسب و محیط زندگی مطلوب برای همگان انجام می‌پذیرد.
۲	واحدهای مسکونی ای که برای استفاده کم‌درآمدها احداث می‌شوند، باید برای همیشه در زمره ذخائر مسکن ارزان‌قیمت باقی بمانند یا اینکه برای طرح‌های جابه‌جایی خانه به‌جای خانه استفاده شوند.
۳	خانوارها یا کسبه نباید برای اهداف مربوط به توسعه اقتصادی یا توازن اجتماعی به‌صورت غیرداوطلبانه جابه‌جا شوند. وقتی که به دلیل احداث تسهیلات عمومی، بهبود کیفیت مسکن یا افزایش تراکم برای افزایش ظرفیت جمعیت‌پذیری، جابه‌جایی ضروری باشد، غرامت کافی باید پرداخت شود تا افرادی که جابه‌جا شده‌اند (چه مستأجران و چه مالکان) بتوانند واحد مسکونی یا تجاری معادل با آنچه قبلاً داشته‌اند، تهیه کنند.
۴	برنامه‌های توسعه اقتصادی باید به منافع کارگران و کارمندان باشد و تا جای ممکن به کسب‌وکارهای کوچک اولویت دهد. تمام توسعه‌های تجاری جدید باید فضایی برای کاربری‌های عمومی ارائه دهد و تا جای ممکن امرارمعاش کسب‌وکارهای مستقل و تعاونی را تسهیل کند.
۵	اگر پروژه‌ها باید مورد بررسی موشکافانه قرار گیرند تا اطمینان حاصل گردد که منافع مستقیمی را در قالب اشتغال‌زایی، افزایش امکانات رفاهی عمومی و ارائه حداقل دستمزد، عاید کم‌درآمدها می‌کنند. اگر به پروژه، یارانه‌های عمومی نیز تعلق گرفته باشد، باید مشارکت عمومی در سود پروژه نیز وجود داشته باشد. ابرپروژه‌ها باید گام‌به‌گام احداث شوند و در ساخت آنها از چندین شرکت سازنده و نه یک شرکت بزرگ انحصاری استفاده شود.
۶	کرایه‌های حمل‌ونقل درون‌شهری باید بسیار پایین نگه داشته شوند. افراد کم‌درآمد بی‌نیاهیت به حمل‌ونقل عمومی وابسته هستند. از این‌رو دولت محلی این قدرت را در اختیار دارد تا از طریق دریافت عوارض و مالیات بر خودروها و استفاده از آن برای تقویت حمل‌ونقل عمومی بر توزیع درآمد تأثیر گذارد. افراد کم‌درآمدی که به دلیل در دسترس نبودن خطوط حمل‌ونقل عمومی چاره‌ای جز استفاده از خودرو ندارند، باید مشمول تخفیف مالیاتی گردند.
۷	برنامه‌ریزان باید نقشی فعال در ارائه مشاوره‌های هدفمند و حساب شده برای عرضه راه‌حل‌های مساوات‌طلبانه و ممانعت از اتخاذ راه‌حل‌هایی که کاملاً به نفع ثروتمندان است، ایفا نمایند.

بر اساس اصول مطرح‌شده در بعد عدالت‌خواهی، تحقق عدالت شهری مستلزم آن است که منابع، امکانات و فرصت‌های شهری به‌گونه‌ای توزیع شوند که گروه‌های کم‌برخوردار نیز از شرایط مناسب زندگی و دسترسی به خدمات و امکانات شهری برخوردار باشند. با این حال، توزیع عادلانه منابع و امکانات به‌تنهایی برای تحقق شهر عدالت‌محور کافی نیست؛ زیرا نحوه حضور گروه‌های مختلف در فرآیند تصمیم‌گیری و میزان توجه به دیدگاه‌های آنان نیز از اهمیت اساسی برخوردار است. از این‌رو، فاینشتاین در کنار عدالت‌خواهی، مردم‌سالاری را به‌عنوان یکی دیگر از ابعاد اساسی شهر عدالت‌محور مطرح می‌کند. اصول مربوط به این بعد در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۲- اصول مردم‌سالاری در عدالت و جهانی‌شدن (برگرفته از بخش عدالت محیط‌زیستی (Hutchison, 2010))

اصول معطوف به مردم‌سالاری	
۱	گروه‌هایی که نمی‌توانند به‌صورت مستقیم در فرایندهای تصمیم‌گیری مشارکت کنند، باید نمایندگانی را به این منظور معرفی کنند.
۲	برنامه‌های توسعه شهری در بافت‌های موجود باید با مشاوره با جمعیت هدف تهیه شود. با این حال، جمعیت کنونی محدوده مورد برنامه‌ریزی نباید تنها ملاک توسعه آتی محدوده باشند. ملاحظات مربوط به کل شهر نیز باید مورد توجه قرار گیرد.
۳	در مورد برنامه‌ریزی برای محدوده‌هایی که مسکون نبوده یا دارای نقاط مسکونی پراکنده و کم‌جمعیت هستند، باید مشاوره‌های گسترده‌ای با نمایندگان گروه‌هایی که در حال حاضر در مجاورت محدوده مورد برنامه‌ریزی زندگی می‌کنند، انجام پذیرد.

مردم‌سالاری فرآیند تصمیم‌گیری نمی‌تواند همه ابعاد عدالت شهری را پوشش دهد؛ زیرا شهرها از گروه‌های اجتماعی، قومی و فرهنگی متفاوتی تشکیل شده‌اند که از نظر نیازها، سبک زندگی و شیوه استفاده از فضای شهری با یکدیگر تفاوت دارند. بنابراین، توجه به تنوع اجتماعی و فرهنگی و فراهم کردن امکان حضور و بهره‌مندی گروه‌های مختلف از فضاها و امکانات شهری، سومین بعد اساسی شهر عدالت‌محور را شکل می‌دهد که اصول آن در دیدگاه فاینشتاین بر حضور و نمایندگی گروه‌های مختلف در فرایندهای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری شهری تأکید دارد. با این وجود، صرف مشارکت در در جدول زیر بیان شده است.

جدول ۳- اصول تنوع در عدالت و جهانی‌شدن (برگرفته از بخش عدالت محیط‌زیستی (Hutchison, 2010))

اصول معطوف به تنوع	
۱	خانوارها نباید به‌خاطر ایجاد تنوع بیشتر جابه‌جا شوند. همچنین نباید جوامع محلی جدیدی ایجاد شوند که موجب افزایش جدایی‌گزینی اجتماعی شود.
۲	ضوابط پهنه‌بندی نباید برای مقاصد تبعیض‌آمیز به کار گرفته شوند، بلکه باید باعث تقویت همه‌شمولی گردند.
۳	مرزهای بخش‌های مختلف شهر باید نفوذپذیر باشند.
۴	فضاهای عمومی فراوان و متنوع باید در دسترس عموم باشد. جایی که فضاهای عمومی توسط اشخاص یا گروه‌های خصوصی ارائه می‌شود، گفتگو و سخنرانی‌های سیاسی نباید در آن فضاها قذغن شود. هم‌زمان باید دقت شود که گروه‌هایی که دارای سبک زندگی متعارض با یکدیگر هستند، در یک مکان جای نگیرند.
۵	کاربری زمین تاندازه‌ای که برای مردم متأثر از طرح، مطلوب و عملی باشد، باید به‌صورت مختلط تعریف شود.

پژوهش درباره عدالت از این لحاظ که متفکرین بسیاری از حوزه‌های مختلف علوم درباره آن ادعاهای فراوانی دارند، کاری دشوار است. به همین دلیل لازم است که تفکیک حوزه بررسی در این مقاله با پژوهش‌هایی که محققان در حوزه‌های دیگری چون اقتصاد، سیاست، اخلاق و جامعه‌شناسی به آن می‌پردازند، مشخص شود. برای تدقیق قلمرو شهرسازی عدالت‌محور و تفکیک آن با حوزه‌های مجاور، مقایسه‌ای از چند منظرین حوزه‌های مختلف مرتبط با موضوع انجام می‌پذیرد: الف) مقیاس و ب) جنس. از لحاظ مقیاس، در سطح کلان، پژوهش درباره ویژگی‌های جامعه‌ای عدالت‌محور به حوزه «علوم سیاسی»، «حقوق» و «اقتصاد» مربوط می‌گردد. در این سطح، عمدتاً از «ساختارهای اجتماعی و سیاسی» حاکم بر جامعه سخن گفته می‌شود و مقیاس تحلیل‌ها اغلب سطح ملی است. در سطح میانه، موضوع عدالت در یک «اجتماع مشخص» و یک شهر یا روستا مورد بحث قرار می‌گیرد. در این سطح عمدتاً به «کارکرد نهادها و مؤسسات عمومی» در رسیدن به اهداف جامعه‌ای عادلانه پرداخته می‌شود. پژوهش‌هایی که در حوزه «جامعه‌شناسی» و «انسان‌شناسی» در خصوص عدالت صورت می‌پذیرد، در این سطح جای می‌گیرد. در سطح خرد نیز، عمدتاً از «رفتارهای افراد و ویژگی‌ها و خصوصیات فردی» و انطباق آن با اصول عدالت بحث می‌گردد که اغلب در حیطه «روان‌شناسی» و «علوم رفتاری» است.

از لحاظ جنس مورد بررسی، برخی حوزه‌های علوم، الگوهای رفتاری ملموس و نتایج کالبدی را مورد توجه قرار می‌دهند مانند «شهرسازی» و برخی دیگر الگوهای رفتاری ناملموس را مطلع نظر دارند مانند «حقوق» و «علوم سیاسی» که بیشتر به تصمیم‌های سیاسی و ضوابط و مقررات نظر دارند. با این مبنای منطقی برای تفکیک حوزه‌های مختلف مرتبط با عدالت از یکدیگر در ادامه به بیان مرزبندی شهرسازی عدالت‌محور با مفاهیم مجاور پرداخته می‌شود (Fainstein, 2010).

۲-۴- عدالت‌محوری در دسترسی به تجربه فرهنگی

در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ میلادی، گروه‌های گوناگون مهاجر از کشورهای آفریقایی، آمریکای لاتین و آسیا به‌سوی اروپا سرازیر شدند. هجوم این جمعیت با استقبال کشورهای اروپایی روبه‌رو شد. این کشورها برای بازسازی جامعه خود نیازمند نیروی

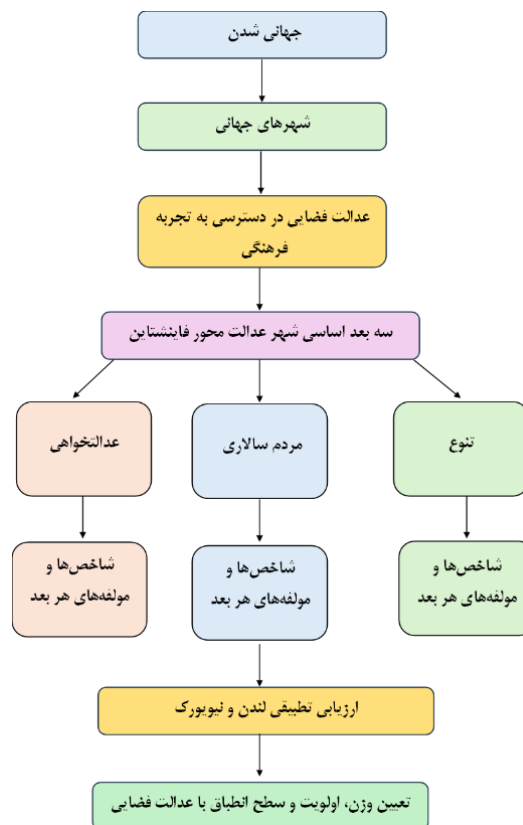
ارزان قیمت کشورهای جهان سوم بودند. از این رو، کشورهایی مانند بریتانیا، فرانسه، آلمان، ایتالیا و اسپانیا درهای خود را به روی مهاجران آمریکای لاتین، آفریقا و آسیا گشودند. این جمعیت‌ها به تدریج فضای اجتماعی و فرهنگی غرب را دگرگون کردند و زمینه‌ای برای شکل‌گیری پدیده‌ای که امروزه از آن به‌عنوان «چندفرهنگ‌گرایی» یاد می‌شود، فراهم آوردند (جنکس، ۱۳۹۴، ۱۶۵). مهاجران نه تنها جسم و جان خود را به کشورهای اروپایی منتقل می‌کردند، بلکه آیین‌های قومی و محلی سبک‌های زندگی، هنرها، موسیقی، ادبیات و دیگر ارزش‌هایشان را برای اروپاییان به ارمغان برده و مجموعه وسیعی از نهادهای مخصوص خود را ایجاد کرده و گسترش دادند. رستوران‌های چینی، هندی، پاکستانی، ایرانی و آمریکای لاتینی در کشورهای غربی یا مراکز مذهبی مانند معابد سبک‌ها و هندوها، مساجد مسلمانان و دیگر مراکز مذهبی متعلق به گروه‌های قومی و محلی، بخشی از تلاش مهاجران برای استقرار اجتماعی و فرهنگی خود در این کشورها بود (فاضلی، ۱۳۹۲، ۲۳۴).

کم‌کم و نسل‌به‌نسل بر جمعیت مهاجران افزوده شد. به همین دلیل امروزه درصد بالایی از جمعیت شهرهای بزرگ را افراد غیربومی تشکیل می‌دهند. برای مثال، قریب به یک‌سوم جمعیت شهر لندن مهاجران آسیایی، آمریکای لاتین و آفریقایی هستند. در شهرهای بزرگ جهان مانند نیویورک و پاریس نیز اوضاع به همین شکل است (Roetz, 2006, 363). این مهاجران با گسترش حضور خود، خواهان برخورداری از حقوق شهروندی و امتیازات و امکانات دیگری شدند و به‌عنوان یک نیروی جدید نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری مناسبات اجتماعی و به‌ویژه مناسبات شهری در کشورهای غربی ایفا نمودند. در اروپای غربی و آمریکای شمالی نیز مسئله «چندفرهنگی شدن»، یعنی جهان متکثری که در اثر مهاجرت افراد آسیایی، آفریقایی و کشورهای لاتین به کشورهای صنعتی اروپایی و آمریکا به وجود آمده، مطرح است (Semati, 2008, 107). این جوامع به تدریج به جوامع کاملاً چندفرهنگی، نامتجانس و ناهمگن تبدیل شدند که مرکب از مجموعه‌ای از گروه‌های قومی با فرهنگ‌های متفاوت هستند. این تفاوت‌ها آغاز نوعی خودآگاهی فرهنگی و نقطه شروع روی آوردن به خویش‌شناسی فرهنگی است. یکی از مطالعات یونسکو نشان می‌دهد در محله «المهرست» نیویورک، در ناحیه‌ای به وسعت نیم مایل مربع، بیش از ۱۳۰ ملیت با سازگاری و تفاهم زندگی می‌کنند (یونسکو، ۱۳۷۸، ۱۰۵).

عدالت و ناعدالتی مفاهیمی عام هستند و می‌توانند در هر نوع رابطه اجتماعی بشری معنادار باشند. برای تبیین مفهوم «شهرداری عدالت‌محور» باید ابتدا حوزه‌های مختلفی که عدالت در آن‌ها می‌تواند جاری گردد، تعیین شوند. به بیان رالز، عدالت باید پایه و اساس هر نوع رابطه اجتماعی در جامعه قرار گیرد و همان نقشی را در نظام اجتماعی ایفا می‌کند که حقیقت در نظام فکری دارد (Rawls, 1971).

طبق تعریف مورد قبول منطق‌پژوهان، انسان حیوانی ناطق است. نطق اینجا هم به معنای سخن گفتن و هم به معنای فکر کردن است. به بیان دیگر وجه متمایز انسان از حیوان قدرت تفکر و سخن گفتن اوست. گویش و زبان نیز در محیط اجتماعی معنا می‌یابد. بدین ترتیب انسان موجودی است که در اجتماع زاده می‌شود، در اجتماع می‌زید و در اجتماع نیز می‌میرد و سرتاسر زندگی او مملو از انواع روابط اجتماعی مستقیم (روابط چهره‌به‌چهره) و غیرمستقیم (از طریق وسایل ارتباطی) است. اگر بپذیریم که عدالت باید سنگ بنای هر قاعده‌ای در روابط اجتماعی قرار گیرد، پس عدالت در همه عرصه‌های زندگی جمعی بشر معنا دارد (Khosroshahi, 2015).

بر اساس مبانی نظری پژوهش، جهانی‌شدن با گسترش جریان‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و تقویت پیوند میان مکان‌ها، زمینه شکل‌گیری و تقویت شهرهای جهانی را فراهم کرده است. در چنین شرایطی، عدالت فضایی به یکی از الزامات اساسی برای توزیع منصفانه فرصت‌ها، منابع و امکانات شهری تبدیل می‌شود و دسترسی به تجربه فرهنگی نیز به‌عنوان یکی از ابعاد مهم زندگی شهری، نیازمند ارزیابی از منظر عدالت است. در این پژوهش، برای سنجش عدالت فضایی در دسترسی به تجربه فرهنگی از نظریه «شهر عدالت‌محور» فاینشتاین استفاده شده و سه بعد عدالت‌خواهی، مردم‌سالاری و تنوع به‌عنوان ابعاد اصلی چارچوب تحلیلی انتخاب شده‌اند. بر این اساس، شاخص‌ها و مؤلفه‌های مرتبط با هر یک از این ابعاد استخراج و در مرحله بعد میزان و اولویت آنها در دو شهر جهانی لندن و نیویورک مورد بررسی تطبیقی قرار گرفته است.

تصویر ۱- چارچوب پژوهش

بر اساس مبانی نظری پژوهش، جهانی شدن با گسترش جریان‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و تقویت پیوند میان مکان‌ها، زمینه شکل‌گیری و تقویت شهرهای جهانی را فراهم کرده است. در چنین شرایطی، عدالت فضایی به یکی از الزامات اساسی برای توزیع منصفانه فرصت‌ها، منابع و امکانات شهری تبدیل می‌شود و دسترسی به تجربه فرهنگی نیز به عنوان یکی از ابعاد مهم زندگی شهری، نیازمند ارزیابی از منظر عدالت است. در این پژوهش، برای سنجش عدالت فضایی در دسترسی به تجربه فرهنگی از نظریه «شهر عدالت‌محور» فاینشتاین استفاده شده و سه بعد عدالتخواهی، مردم‌سالاری و تنوع به عنوان ابعاد اصلی چارچوب تحلیلی انتخاب شده‌اند. بر این اساس، شاخص‌ها و مؤلفه‌های مرتبط با هر یک از این ابعاد استخراج و در مرحله بعد میزان و اولویت آنها در دو شهر جهانی لندن و نیویورک مورد بررسی تطبیقی قرار گرفته است.

۳- روش پژوهش

روش پژوهش آمیخته، یعنی کمی-کیفی است، این بدان معناست که در مطالعه کمی از تحلیل محتوا استفاده شده و در روش کیفی از روش مطالعات اسنادی استفاده شده است. این مقاله در تجزیه و تحلیل به دنبال تنوعات و گوناگونی‌ها بودن و دسته‌بندی‌ها را در اولویت قرار می‌دهد. در پاره‌ای از موارد با تجزیه و تحلیل همبستگی‌ها، داده‌های تحلیلی را مورد کنکاش قرار می‌دهد و در پاره‌ای دیگر از طریق پالایش داده‌ها و استخراج اشتراکات، رویکرد کیفی را در تجزیه و تحلیل داده‌ها در پیش می‌گیرد (Saunders, 2019). این روش ترکیبی به محقق کمک می‌کند تا با رویکردی همه‌جانبه و همه‌شمول تمام ابعاد جهانی شدن در رابطه با عدالت فضایی در دسترسی به تجربه فرهنگی در شهرهای جهانی لندن و نیویورک را ارزیابی و استخراج نماید. پژوهش به صورت کاربردی و با رویکرد تحلیلی طراحی شده و داده‌ها از طریق تحلیل محتوای اسناد کتابخانه‌ای توسط محققین صورت گرفته است. جامعه آماری شهرهای جهانی برتر دنیا هستند و نمونه انتخاب شده دو تا از پُر امتیازترین شهرهای جهانی - لندن و نیویورک - هستند که از برآیند نظریات مؤسسه اقتصادی سوئیس^۸، مؤسسه نقشه شهرهای جهانی^۹، مؤسسه

ژاپنی موری و مؤسسه کیرنی^۱ به دست آمده‌اند. محقق با استفاده از روش تحلیل عاملی و پس از سورت کردن شاخص‌ها و امتیازدهی استاندارد، اقدام به بررسی تجارب شهرهای لندن و نیویورک می‌نماید. جهت بررسی سؤالات، گردآوری اطلاعات به کمک معیارهای سه‌گانه، مشتمل بر ۱۵ گویه در طیف لیکرت صورت پذیرفت. ارزیابی صحت و دقت سؤال‌های یاد شده به کمک مدل معادلات ساختاری^۲ به‌طور مشخص روش کمترین مربعات جزئی^۳ در نرم‌افزار اسمارت پی.ال.اس. صورت گرفته و شاخص‌های مرکزی و پراکندگی نیز بر اساس تحلیل عاملی در نرم‌افزار اس.پی.اس. ارزیابی شده‌اند. این مدل به محققین کمک کرده تا در نهایت نتایج تلفیقی حاصل از تمامی ابعاد سلسله‌مراتبی شهر جهانی عدالت‌محور لندن و نیویورک استخراج شده و به‌صورت نموداری ترسیم شوند.

۴- مطالعه تجارب لندن و نیویورک در شبکه جهانی و نسبت آن با عدالت فضایی

الف) مؤسسه اقتصادی سوئیس: این مؤسسه شبکه جهانی کشورها را از سه منظر مختلف در زمینه جهانی‌شدن ارزیابی و رتبه‌بندی می‌کند.

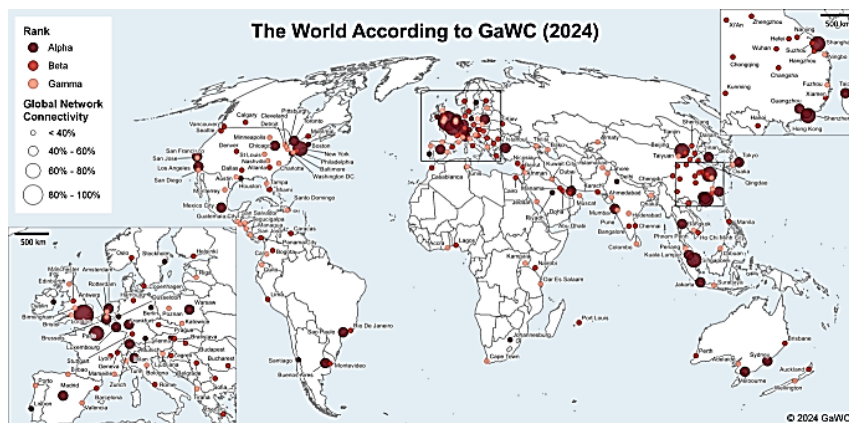
- جهانی‌شدن اقتصادی؛
- جهانی‌شدن اجتماعی؛
- جهانی‌شدن سیاسی.

در نهایت با مقیاس شبکه شهری جهانی در کشورها رتبه خود را ارائه می‌نماید. همان‌طور که مشخص است بریتانیا در شاخص اول دارای رتبه ۴، در شاخص دوم دارای رتبه ۷ و در شاخص سوم دارای رتبه ۲ است. این یعنی لندن که بزرگ‌ترین شهر بریتانیاست، میانگین امتیازات فوق را داراست. اما مطابق تصویر ذیل، ایالات متحده آمریکا در این رده‌بندی قرار نمی‌گیرد و نیویورک به‌عنوان بزرگ‌ترین شهر جهانی آمریکا از این حیث واجد قرارگیری در شبکه جهان‌شهرها نبوده و رتبه به خصوصی را در ابتدای جدول اخذ نکرده است.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	(Overall I y (Overall		(Overall I nk (de facntry (de fáfue (de façank (de jurintry (de juive (de ju						
2	1	Netherland	89.72182	1	Switzerlan	90.50149	1	Luxembou	90.93287
3	2	Switzerlan	89.58312	2	Netherland	90.28724	2	United Kin	90.44385
4	3	Belgium	88.89606	3	Belgium	88.91941	3	Sweden	89.87081
5	4	United Kin	87.95035	4	Ireland	87.53504	4	Finland	89.45739
6	5	Germany	87.69128	5	Germany	86.72369	5	Netherland	89.16335
7	6	Sweden	87.63448	6	Austria	86.57829	6	France	89.11127
8	7	Austria	87.59892	7	United Kin	85.45686	7	Belgium	88.87186
9	8	France	86.71832	8	Singapore	85.40926	8	Spain	88.84868
10	9	Denmark	86.48406	9	Sweden	85.39816	9	Germany	88.70571

تصویر ۲- رتبه شهر لندن و نیویورک در میان شهرهای جهانی از نظر مؤسسه اقتصادی کوف (KOF,nd)

ب) مؤسسه نقشه شهرهای جهانی: این مؤسسه شهرهای جهانی را در دسته‌های آلفا ++، آلفا +، آلفا و... تقسیم‌بندی می‌کند. همان‌طور که مشخص است تنها شهرهای آلفا ++ آن لندن و نیویورک هستند. این دسته‌بندی در سال ۲۰۲۴ صورت پذیرفته است و معیار دسترس‌پذیری را مهم‌ترین عامل امتیازدهی قرار داده است. همان‌طور که در شکل ذیل مشاهده می‌شود، هیچ یک از شهرهای ایرانی در جایگاه شهرهای جهانی قرار نگرفته‌اند و این نشان‌دهنده جانب‌دارانه بودن چنین گزارش‌هایی است که تنها به دنبال اشکال جدید استعمار و مصادره دانش و اعتبار هستند.

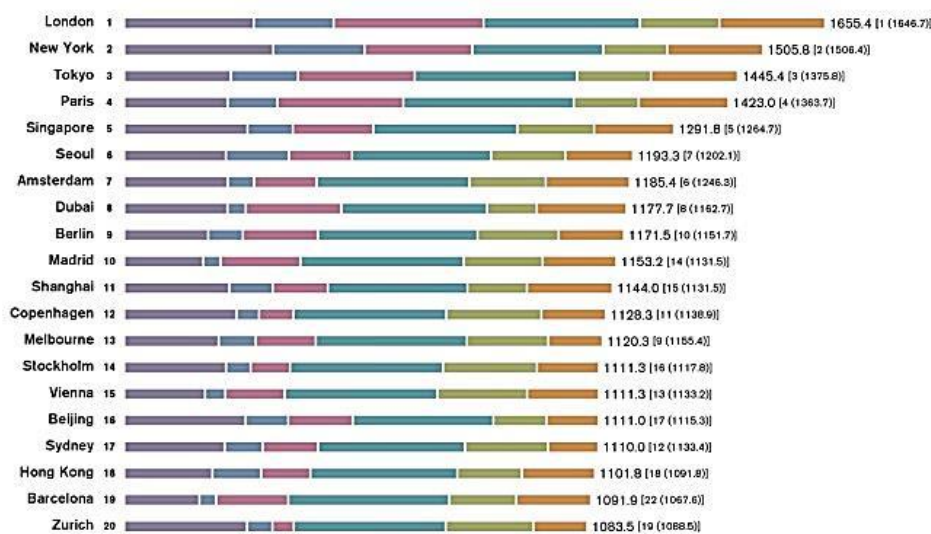

تصویر ۳- جایگاه لندن و نیویورک میان شهرهای جهانی از نظر GaWC 2024 (GaWC 2024,nd)

پ) مؤسسه ژاپنی موری

۱۶

طبق تقسیم‌بندی این مؤسسه لندن با امتیاز ۱۶۵۵٫۴ اولین شهر جهانی در دنیاست. معیارهای مورد استفاده اقتصادی، دسترس‌پذیری، محیطی، زیست‌پذیری، تعاملات فرهنگی و پژوهش و توسعه‌ای است. لندن برای سایر شهرها حکم معیار و میزان را داشته و سایر شهرها از روی آن نمره‌دهی شده‌اند. لندن در این پژوهش لندن بزرگ یعنی به همراه تمام شهرهای اقماری اش در نظر گرفته شده است.

تصویر ۴- لندن برترین و نیویورک دومین شهر جهانی از نظر GPCI 2024 (GPCI,nd)

نیویورک با امتیاز ۱۵۰۵٫۶ دومین شهر جهانی در دنیا است. این رتبه‌بندی این شهر را بالاتر از توکیو، پاریس، سنگاپور، سئول، آمستردام، دبی، برلین و مادرید قرار می‌دهد که به ترتیب رتبه‌های سوم تا دهم را به خود اختصاص داده‌اند. نیویورک دارای شبکه شهری جهانی مختص به خود است، شبکه شهری ای که شاید از لحاظ کیفیت، از لندن پایین‌تر باشد اما به جهت کمیت، حتماً از آن بالاتر است، چرا که وسعت بسیار بیشتری را داراست.

ت) گزارش شهرهای جهانی مؤسسه گرینی

این اثر لندن را بعد از نیویورک به‌عنوان دومین شهر جهانی معرفی کرده است. همان‌طور که مشخص است ترتیب این جدول در صدر آن یعنی چهار شهر برتر در جهان برای سال‌ها ثابت بوده است و پس از نیویورک و لندن، پاریس و توکیو قرار دارند و تنها جابه‌جایی‌ها از جایگاه پنجم به بعد صورت پذیرفته است.

City	2024 rank	2023 rank	2022 rank	2021 rank	2020 rank	2019 rank	Δ 2023-2024
New York	1	1	1	1	1	1	0
London	2	2	2	2	2	2	0
Paris	3	3	3	3	3	3	0
Tokyo	4	4	4	4	4	4	0
Singapore	5	7	9	9	9	6	+2
Beijing	6	5	5	6	5	9	-1
Los Angeles	7	8	6	5	7	7	+1
Shanghai	8	13	16	10	12	19	+5
Hong Kong	9	10	10	7	6	5	+1
Chicago	10	11	7	8	8	8	+1
Seoul	11	14	13	17	17	13	+3
Toronto	12	15	18	20	19	17	+3
Madrid	13	12	19	19	16	15	-1
San Francisco	14	17	15	11	13	22	+3
Washington, D.C.	15	19	12	14	10	10	+4
Brussels	16	6	11	16	14	12	-10
Melbourne	17	9	8	12	18	16	-8
Sydney	18	18	17	15	11	11	0
Istanbul	19	25	28	27	34	26	+6
Berlin	20	16	14	13	15	14	-4
Amsterdam	21	20	23	22	23	20	-1
Barcelona	22	24	26	28	26	23	+2
Boston	23	26	20	21	21	21	+3
Dubai	24	23	22	27	27	27	-1
Miami	25	30	32	33	30	31	+5
Moscow	26	21	21	18	20	18	-5
Vienna	27	29	30	25	22	25	+2
Milan	28	35	46	44	48	41	+7
Buenos Aires	29	22	25	32	25	24	-7
Montreal	30	33	29	29	29	29	+3

تصویر ۵- رتبه نیویورک و لندن میان شهرهای جهانی از نظر موسسه کرنی (Kearney, nd).

۴-۱- شهر جهانی لندن

لندن یا لاندن به‌زعم بیشتر نویسندگان، در قرن نوزدهم میلادی و اوایل قرن بیستم در عرصه جهانی سلطه داشته است. شاید انتقال قدرت از بریتانیا به ایالات متحده سبب گردید تا اندکی از اعتبارات آن به نفع آمریکا مصادره شود. باین‌حال دومین قدرت اقتصادی جهان در کنار بیشترین مستعمرات در عصر حاضر که دیگر این پدیده شوم کنار گذاشته شده، مبین این موضوع است که لندن در لیگ جهانی قرار است در سایه نیویورک همواره دوم باشد و این موضوع هم در طول سالیان متمادی تغییرناپذیر باقی‌مانده است. دو سوم جمعیت لندن را کسانی تشکیل می‌دهند که اصالتی غیر از آن شهر دارند و بیش از نیمی از جمعیت آن غیرانگلیسی هستند که نشان‌دهنده ایست که چندفرهنگی‌ترین شهر جهان در حال حاضر لندن است (Davidson and Lees, 2005, 1165-1190).

کلید فهم جذبه تغییر شکل اقتصاد لندن در طول ۴۰ سال گذشته به‌گونه‌ای وارونه دست‌یافتنی است، زیرا اهمیت صنعت کارخانجات و خدمات مالی و تجاری در آن نهفته است. تولیدات کارخانه‌ای در سال ۱۹۶۱ میلادی اشتغالی برای یک‌سوم مردم فراهم می‌کرد و خدمات تجاری و مالی تنها ۱۰٪ شغل ایجاد کرده بودند. در سال ۲۰۰۱ میلادی این نسبت وارونه شد، زیرا حالا کارخانجات فقط ۷٪ مشاغل را به خود اختصاص می‌دهند (Greater London Authority, 2008). دیگر بخشی که به‌سرعت گسترش پیدا کرده است، صنایع خلاق و فرهنگی است که شامل فیلم، موسیقی، انتشارات، تئاتر، موزه‌ها، گالری‌های هنری دیجیتال و مد است و بیشترین سرعت رشد را در نیروی کار داشته است (Greater London Authority, 2002). این تغییر دراماتیک در ساختار صنایع که با نیویورک، پاریس و دیگر شهرهای جهانی همگام حرکت می‌کند، نقش مهمی در شیوه سکونت، درآمدها و منفعته‌ها و نوع مسکن، اعیانی‌سازی و بازارهای دارایی تجاری و اداری در زندگی مردم داشته است (Atkinson, 2000, 149-166).

افول صنعت تولیدی و رشد خدمات تجاری و مالی، تغییری بزرگ در ساختار طبقاتی ساکنان در لندن به وجود آورد، زیرا افولی بلندمدت در اندازه و سهم کارگران سنتی و افزایش در اندازه و سهم کارکنان طبقه متوسط و مشاغل اداری یقه‌سفیدها به وجود آمد. همت درباره حرفه‌ای شدن ساختار لندن توضیحاتی دادند و قطبی شدن طبقات تعریف‌شده توسط ساسن را در لندن بررسی نمودند. شماری از صاحب‌نظران با این نادیده‌گرفتن رشد کارهای کم‌ارزش و کم‌فایده و شمار مهاجرانی که به‌عنوان نیروی کار

وارد لندن می‌شوند و در آمارهای رسمی اثری از آن‌ها نیست، برخورد کرده‌اند (Hamnett, 2003, 2401-26). شکی نیست که در لندن افزایش مهاجرت و سهم جمعیت‌های اقلیت مشهود است. مهاجرت به صورت قانونی یا غیرقانونی در دهه‌های اخیر به سرعت افزایش یافته است و از شرق اروپا و کشورهای آفریقایی به آن‌ها هجوم می‌آورند (Hamnett, 2003). رشد سریع جمعیت در ۲۰ سال گذشته تا سال ۲۰۰۷ میلادی وابسته به مهاجرت بوده است ولی در حال لندن بزرگ در آن سال ۷/۵ میلیون نفر جمعیت داشت که گوی سبقت را از سال‌ها تلاش دولت برای ثابت نگه‌داشتن نرخ رشد جمعیت ربود. از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۷ میلادی ۵۰۰ هزار نفر به طور ناخالص به جمعیت آن افزوده شد که مهاجرت بین‌المللی بیشترین سهم را در آن داشته است. سهم لندن از یک‌سوم میزان مهاجرت‌های وارده به انگلیس در سال‌های اخیر به نصف آن آمار ارتقا یافته است (Buck, Gordon, 2002, Hall, Harloe and Kleinmann, 2002).

۴-۲- شهر جهانی نیویورک

نیویورک یکی از پایتخت‌های دوگانه ایالات متحده در کنار واشینگتن است. نیویورک قلب اقتصادی جهان با بالاترین شاخص بورس، بیشترین قدرت را در میان ایالات آمریکا در اختیار داشته و قدرت خود را به جهان هم دیکته کرده است. نشست‌های سالانه سران کشورهای جهان در این شهر روایتگر تبدیل شدن نیویورک به مرکز تصمیم‌گیری‌های جهانی است. چنین مادرشهری که پس از جنگ جهانی دوم با بیان بی‌طرفی سعی در رسیدن به جایگاه مرکزیت سیاسی - اقتصادی جهان را داشت و بدان نائل آمد، بی‌شک شهری جهانی است و متعاقباً به سبب درگیری در چالش‌های حضور فرهنگ‌های مختلف در سال‌های متمادی تبدیل به شهری چندفرهنگی نیز شده است (Hutchison, 2010, 556-561).

رویکردهای شهرسازی در نیویورک به شدت جدا از هم عمل می‌کنند. مؤسسه مطالعاتی راسل سیچ پس از واقعه ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ میلادی توسط نانسی فونر، جان مولنکاپ و هوارد چرنیک در ۲۰۰۵ میلادی جمع‌آوری شده و سه موضوع اصلی (آثار اجتماعی، سیاست‌های بازگردانی و آثار اقتصادی) با حداقل مأخذهای مشترک در آن دنبال گردید. پروژه‌های پژوهشی فردی اغلب ارزش فراوانی دارند، اما کلیت آن تحت‌تأثیر تحلیل‌های غیرمرتبط، استفاده از زبان‌های مختلف و آدرس‌های گوناگون مخاطبان است (Beveridge and Schuyler, eds, 1997). داستان آن شهر روایت‌های مختلفی را به خود دیده است. این گونه به نظر می‌رسد که مخاطبان اهمیت نمی‌دهند و ممکن است این تلاش‌ها در نهایت همگون تصور شوند. ادموند جی بوروز و مایک والاس در اثر «گوتهام» (۱۹۹۹ میلادی) منتظر تکامل آن ماندند. تاریخ خاص آن به طور منظم تحت تهدیداتی که به ندرت کاری به نظر می‌رسید، قرار داشت که از خصلت‌های مادرشهرهای پیچیده امروزی است (Chernick, 2005). تغییر، تنوع و تفرق شماهای کلی در تفسیر نیویورک به مثابه یک اجتماع هستند. ناپایداری یک شیوه زندگی است که در نیویورک تبدیل به سنت شده است. اگر تغییر در نیروهای قدرتمند اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در شهر رخ دهد، تغییر موقعیتی تأسرفباری پدید می‌آورد. در ۱۸۳۹ میلادی، شهردار پیشین فیلیپ هون یادآور شد که «خشم به‌خاطر سرخوردگی» در شهر به وجود آمده است. ساختارهای قدیمی در ارتباط با گذشته شهر قرار ندارد. شاید تخریب خانه‌ای قدیمی در خیابان‌جان که متعلق به پدر هون بود، ایشان را به خودشان آورد. به طور خاطره‌انگیزی تغییرات به طور سریع در آنجا رخ می‌دهد که روح نیویورک را شکل می‌دهد (Brace, 1872).

اما میل به پایداری در برابر تغییرات وجود دارد. سیستم حفاظت تاریخی با گذر از قانون نشانه‌ها در ۱۹۶۵ میلادی که با حفاظت بعضی از ساختمان‌های قدیمی همراه بود، شکل گرفت. حفاظت تاریخی تبدیل به پتانسیلی در برابر توسعه کنترل شده دولتی شده است. تلاش بین نیروهای تغییردهنده و پایداری در برابر آن‌ها، با فعالیت‌های اجتماع و گروه‌های سیاسی عمل‌گرا همراه شده و پویایی شهر را در زمان ورود دوران مدرن، فروپاشی نظام تغییرات سریع و حفاظت از شاخه‌های گذشته و گاهی اوقات ناراحتی برای فقدان گذشته رقم زده است. اما برچسب‌های ایشان در نمودارها و سایر مشخصات شهر نهادینه شده است. این سبب به‌وجود آمدن افرادی با کلاه‌سفید که سیاه‌پوست هستند و میل به ابهام در تلاش‌ها و پیامدها دارند، نشده است (Rosenzweig & Blackmar, 1992). نیویورک پا را از توسعه‌های محلی فراتر گذاشته و از دهه ۱۹۸۰ میلادی خود را به‌عنوان یک شهر جهانی معرفی کرده است. اما از دوره جان یعقوب استور، ثروت جهانی شده میان مردمان نیویورک با ماهیت محلی توزیع شد. صنایع داران و تاجران عصر اصناف گره‌های سست محلی را پدید آورده بودند. نگاه آنان جهانی بود، اما تجارت نیویورک را با بازارهای لندن و هامبورگ پیوند زدند. در زمانی که شهرسازان از اقتصاد جهانی حرف می‌زدند. ارتباط میان مناطق

آن‌ها از هم می‌گسیخت. این فرایند در توسعه نیویورک مشهود بود، چرا که یک استقلال کامل از منطقه نیویورک در ۱۸۶۰ میلادی پدید آمد (Mollenkopf & Castells, 1991).

۴-۳- نقاط ضعف برنامه‌های بیست‌ساله شهرهای جهانی لندن و نیویورک از نگاه اندی سی. پرات

در ادامه بررسی جایگاه لندن و نیویورک به‌عنوان شهرهای جهانی، صرفاً توجه به شاخص‌های رقابت‌پذیری و عملکرد جهانی کافی نیست و شناسایی چالش‌ها و کاستی‌های برنامه‌ریزی آنها نیز اهمیت دارد. از این‌رو، پرات با بررسی برنامه‌های بیست‌ساله این دو شهر، مجموعه‌ای از نقاط قوت و ضعف آنها را در حوزه‌هایی همچون اقتصاد جهانی، سرمایه انسانی، محیط‌زیست، دسترسی، مناسبات فرهنگی، تاب‌آوری، تعاملات سیاسی، رقابت‌پذیری و مدیریت دانش شناسایی کرده است. نتایج این بررسی نشان می‌دهد که هر دو شهر، در کنار برخورداری از ظرفیت‌های قابل توجه جهانی، با چالش‌هایی مواجه‌اند که می‌تواند بر کیفیت زندگی، توزیع فرصت‌ها و تحقق عدالت فضایی اثرگذار باشد. مهم‌ترین موارد مطرح‌شده در این بررسی در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۴-۱ انتقادات مطرح شده به برنامه‌های بیست‌ساله لندن و نیویورک (Pratt, 2020)

شاخص‌ها	خصیصه‌های موجود در طرح لندن	انتقادات مطرح شده نسبت به لندن	خصیصه‌های موجود در طرح نیویورک	انتقادات مطرح شده نسبت به نیویورک
شبکه اقتصاد جهانی	لندن در تعامل با اتحادیه اروپا و کشورهای توسعه‌یافته تولید می‌کند.	لندن به‌صورت منطقه‌ای عمل کرده و انتظار جهانی دارد.	نیویورک در سطح ایالات متحده جایگاه اقتصادی به سزایی در صادرات داراست.	نیویورک نتوانسته با شهرهای اقماری خود روابط اقتصادی مناسبی برقرار سازد.
سرمایه انسانی	باوجود تنوع قومی بیش از حد در پی تنش‌زدایی در سطح ملی است.	تنوع قومی در صورتی کارایی دارد که تمهیدات ملی‌گرایی اتخاذ شود.	سرمایه انسانی نیویورک بالاترین سطح را در شهرهای آمریکا به خود اختصاص می‌دهد.	سرمایه انسانی نیویورک در بسیاری از شرکت‌ها غیرملی و کاملاً بین‌المللی است.
محیط‌زیست پذیر	رودخانه تایمز بسیار کثیف بوده و نیاز به لایروبی جدی دارد.	مدیران شهری تنها به ساختمان‌ها و عناصر تفریحی آن می‌پردازند.	محیط‌زیست نیویورک بسیار پایدار و سبز تعریف گشته و پارک‌های خوبی داراست.	فضاهای باز در نیویورک بسیار کم است و تنها فضاهای بیس ساختمانی مطرح است.
دسترس پذیری	جهت دسترسی به شهرهای جهانی به حمل‌ونقل هوایی وابسته است.	امروزه حمل‌ونقل‌های جاده‌ای تأثیر بیشتری بر دسترسی‌پذیری دارد.	نیویورک دسترسی‌پذیرترین شهر آمریکا با پل‌های بین ایالتی معتبر است.	دسترسی‌های نیویورک تماماً شطرنجی است و ترافیک بسیار زیادی داراست.
مناسبات فرهنگی	برگزاری رویدادهای فرهنگی لندن به ترویج فرهنگ آن کمک می‌کند.	وجود رویدادهای تراجنسیتی و بی‌بی‌سی سبب تنزل فرهنگ آن است.	مناسبات فرهنگی در نیویورک قانونمند و تنظیم‌کننده برای سایر شهرها است.	مناسبات فرهنگی نیویورک کاملاً فصلی و مبتنی بر تعاملات سیاسی است.
تاب‌آوری بحران‌ها	بحران‌هایی مانند سیل نیاز به پیش‌بینی‌های دقیق و مستمری دارد.	مدیریت شهری لندن بودجه‌های کلانی در این راستا صرف می‌کند.	نیویورک در برابر بحران‌های طبیعی بسیار پایدار و تاب‌آور بوده است.	در بحران سیل اخیر نیویورک نقشی بسیار منفعل داشته و ضررهای زیادی کرده است.
تعاملات سیاسی	لندن در ارتباط مستقیم سیاسی با نیویورک، پاریس و توکیو قرار دارد.	لندن ارتباط کمتری با بیجینگ، مسکو و سایر شهرهای بلوک شرق دارد.	تعاملات سیاسی ایالات متحده از گذرگاه نیویورک عبور کرده و بر آن تسلط دارد.	تعاملات سیاسی پررنگ بوده و بر سایر مناسبات از جمله فرهنگی سایه انداخته است.
رقابت‌پذیری	لندن در اروپا به لحاظ رقابت‌های جهانی شدن، بی‌رقیب است.	ارائه کیفیت‌های تراز اول آنها را از رقابت همه‌جانبه غافل کرده است.	نیویورک در زمینه خدمات ملی و بین‌المللی بسیار رقابت‌پذیر عمل می‌نماید.	در عرصه رقابت نیویورک با سایر شهرهای بزرگ اطراف نقشی نابودگر داشته است.

مدیریت دانش	در زمینه دانشی لندن در حال به روز رسانی هاب‌های موجود است.	این شهر جهانی در زمینه هوش مصنوعی دارای ضعف‌های جدی است.	مدیریت دانش در نیویورک از سطح بسیار بالایی در سطوح جهانی برخوردار است.	دانش نیویورک هرگز در زمینه بومی و محلی عملکرد قابل قبولی نداشته است.

۴-۴- نقاط ضعف برنامه‌های بیست‌ساله شهرهای جهانی لندن و نیویورک از نظر انجمن دمو

با توجه به اهمیت ابعاد اجتماعی و فرهنگی در ارزیابی عملکرد شهرهای جهانی، بررسی دیگری توسط انجمن دمو و با تمرکز بر برنامه‌های بلندمدت لندن و نیویورک انجام شده است. این بررسی علاوه بر ابعاد اقتصادی و زیرساختی، موضوعاتی همچون توسعه سرمایه اجتماعی با تمرکز بر فرهنگ، حفاظت از دارایی‌های طبیعی و ارتقای زیست‌پذیری را نیز مورد توجه قرار می‌دهد و از این منظر، تصویری جامع‌تر از چالش‌های پیش روی دو شهر ارائه می‌کند. مقایسه نتایج این بررسی با یافته‌های پرات می‌تواند به شناسایی وجوه مشترک و تفاوت‌های موجود در رویکردهای توسعه‌ای لندن و نیویورک کمک کند و زمینه مناسب‌تری برای تحلیل عدالت فضایی و تجربه فرهنگی در ادامه پژوهش فراهم آورد. یافته‌های این بررسی در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۵- انتقادات مطرح شده به برنامه‌های بیست‌ساله لندن و نیویورک (Rogers & Ussher, 2021)

شاخص‌ها	خصیصه‌های موجود در طرح لندن	انتقادات مطرح شده نسبت به لندن	خصیصه‌های موجود در طرح نیویورک	انتقادات مطرح شده نسبت به نیویورک
اقتصاد جهانی با رویکرد رقابت‌پذیری و تاب‌آوری	لندن با تکیه بر حمل‌ونقل هوایی مسیر سریع جهانی‌شدن را پیمود.	لندن ضعف‌های جدی در هتلداری و اسکان مسافران ایام خاص دارد.	حمل‌ونقل هوایی نیویورک بسیار قوی و همه‌جانبه عمل می‌نماید.	خط‌هوایی نیویورک به سبب حضور شرکت‌های مختلف هوایی بسیار شلوغ است.
	کشتی‌ها و قایق‌های انگلیسی قابلیت تعاملات تجاری را فراهم کرده‌اند.	صنعت کشتی‌سازی انگلیس وابستگی زیادی به کارگران مهاجر دارد.	کشتی‌های نظامی و معمولاً هزینه‌هایی بسیار بیشتر از سایر دنیا اخذ می‌کنند.	کشتی‌های نیویورک معمولاً هزینه‌هایی بسیار بیشتر از سایر دنیا اخذ می‌کنند.
	مسیرهای جاده‌ای از زیر آب برای ارتباط سواره با فرانسه وجود دارد.	مشکلات مربوط به پارکینگ و پارک خودرو در مرکز لندن وجود دارد.	مسیرهای جاده‌ای نیویورک با کیفیت بسیار بالایی عمل نموده و نگهداری می‌شوند.	مسیرهای جاده‌ای نیویورک به‌خاطر آفتاب شدید، معمولاً ترک‌خورده هستند.
توسعه سرمایه‌های اجتماع محور با تمرکز بر بعد فرهنگی	قومیت‌های مختلف در مشاغل همسان بدون تبعیض بکار گرفته شده‌اند.	اقوام مختلف هنگام مسابقات ورزشی نشانه‌های خشونت بروز می‌دهند.	قومیت‌های مختلف در کنار یکدیگر در نیویورک زندگی مسالمت‌آمیزی دارند.	سیاه‌پوستان هرازگاهی به خشونت متصل شده و. عده‌ای را با سلاح می‌کشند.
	رویدادهای فرهنگی قابل توجهی موسیقی و فیلم در حال برگزاری است.	عناصر مطبوعاتی و رسانه‌ای اعتبار خود را نزد مردم از دست داده است.	رویدادهای فرهنگی مرتب و به‌صورت همه‌جانبه در محلات نیویورک برگزار می‌شوند.	رویدادهای فرهنگی در نیویورک بسیار پرهزینه و شلوغ هستند.
	فستیوال‌های چینی‌ها به‌عنوان بزرگ‌ترین قوم مهاجر لندن برگزار می‌شود.	تنوع قومی برخلاف نظر مدیران شهری باعث شکاف فرهنگی آن‌هاست.	فستیوال‌های گروه‌های خاص در نیویورک به‌طور منظم برگزار می‌شوند.	فستیوال‌های تمام گروه‌های خاص باید با اخذ مجوز از پلیس ایالتی همراه باشد.
حفظ دارایی‌های طبیعی و افزایش زیست‌پذیری	روداخانه تایمز بزرگ‌ترین سرمایه و محور گردشگری لندن است.	روداخانه تایمز با آلودگی بسیار و اشاعه آلودگی‌های تنفسی روبرو است.	سنتال پارک در نیویورک به‌مثابه شش‌های تنفسی مردم شهر عمل می‌کند.	سنتال پارک در معرض آلودگی‌های زیست‌محیطی بسیاری قرار گرفته است.
	نوسازی و بهسازی دائمی ساختمان‌های شهر مدنظر شهرداری است.	ساختمان‌های فرسوده لندن بسیار زیاد و غیرقابل کنترل است.	نوسازی در نیویورک به‌صورت سیستماتیک و	نوسازی کردن در نیویورک مستلزم پرداخت هزینه

به کمک شهرداری صورت می‌گیرد.	زیاد بدون در نظر گرفتن وام است.			

پس از بررسی اسناد به این نتیجه رسیده است که تجارب فرهنگی در عرصه شهرهای جهانی لندن و نیویورک با اینکه بسیار پر هزینه و فکر شده هستند، اما با ماهیت عدالت‌محوری در شهرها منطبق نبوده و باتوجه به شاخص‌های برآمده از معیارهای عدالت‌خواهی، مردم‌سالاری و تنوع بسیار ضعیف عمل نموده است و تجارب فرهنگی خویش را تنها در انحصار گروهی خاص و سرمایه‌دار قرار می‌دهد که می‌توانند دسترسی بهتری را برای خویش به این امکانات فراهم نمایند.

۵- تحلیل داده‌ها

در این بخش، داده‌ها و شاخص‌های استخراج‌شده بر اساس مبانی نظری پژوهش و سه بعد عدالت‌خواهی، مردم‌سالاری و تنوع مورد تحلیل قرار می‌گیرند. ابتدا با بررسی و مقایسه وزن و اولویت ابعاد اصلی، اهمیت نسبی هر یک از معیارهای شهر عدالت‌محور در ارتباط با دسترسی به تجربه فرهنگی مشخص می‌شود؛ سپس با استفاده از نتایج مدل ساختاری و شاخص‌های استخراج‌شده، مؤلفه‌های هر یک از ابعاد شناسایی و اولویت‌بندی می‌شوند. در ادامه، نتایج امتیازدهی شاخص‌ها برای دو شهر جهانی لندن و نیویورک ارائه شده و میزان و الگوی تفاوت آنها مورد مقایسه قرار می‌گیرد. در نهایت، با تلفیق نتایج حاصل از تحلیل شاخص‌ها، تصویری از وضعیت عدالت فضایی در دسترسی به تجربه فرهنگی در دو شهر ارائه شده و مهم‌ترین نقاط قوت، ضعف و اولویت‌های مداخله برای تحقق شهر جهانی عدالت‌محور تبیین می‌شود.

۵-۱- مقایسه عدالت فضایی شهرهای جهانی لندن و نیویورک

با توجه به عوامل متعدد مؤثر در توزیع عدالت در شهرهای جهانی ابتدا از طریق بررسی و مطالعه اسناد و متون مرتبط با موضوع پژوهش و بهره‌گیری از آرای کارشناسان، ارزیابی کلی از محورهای معیارهای عدالت فضایی در عرصه جهانی شدن صورت گرفت که بر اساس آن سه محور اصلی برای توسعه آن با رویکرد دسترسی به تجربه فرهنگی تعیین شد و سپس به اولویت‌بندی آنها از طریق تشکیل ماتریس مربوط پرداخته می‌شود.

جدول ۶ - ترتیب اولویت و اهمیت هر یک از معیارها

کد عامل	محورهای ارزیابی	وزن هر عامل	ترتیب اهمیت
F1	اصول معطوف به عدالت‌خواهی	۰,۳۶۵	۱
F2	اصول معطوف به مردم‌سالاری	۰,۱۳۲	۳
F3	اصول معطوف به تنوع	۰,۲۹۵	۲

۵-۲- آزمون مدل ساختاری

بعد از شناسایی محورها و ابعاد اصلی توزیع عدالت فضایی در شهرهای جهانی با رویکرد دسترسی به تجربه فرهنگی از لحاظ مشکلات و موانعی که بر سر راه هر یک از ابعاد توسعه آن‌ها وجود دارد، به شناسایی عوامل مهم در هر کدام از ابعاد بر اساس اولویت‌بندی هر کدام از گزینه‌ها پرداخته شد، این جدول برآمده از مبانی پژوهش جهانی شدن و شهر عدالت‌محور فاینشتاین به صورت همراه است (جدول ذیل). البته باید توجه داشت که هر یک از گزینه‌ها نیز مهم بوده و باید تمهیداتی برای اجرای مؤثر آنها به کار گرفته شود.

جدول ۷- نتایج حاصل از تبیین مدل شهر جهانی عدالت‌محور

نماد	رتبه	محورها
A		۱- بعد عدالت‌خواهی
A1	۱-۱	تأمین خانه برای کم‌درآمدها
A2	۱-۲	ذخائر مسکن ارزان قیمت
A3	۱-۳	عدم جابه‌جایی غیرضروری خانوارها
A4	۱-۴	در نظر گرفتن منافع کارگران و کارمندان
A5	۱-۵	اشتغال‌زایی و افزایش امکانات رفاهی
A6	۱-۶	پایین‌بودن کرایه‌های درون‌شهری

A7	۱-۷	جلوگیری از منفعت مستقیم ثروتمندان
B	۲- بعد مردم سالاری	
B1	۲-۱	معرفی نمایندگان گروه‌ها در تصمیم‌گیری
B2	۲-۲	مشاوره گرفتن از مردم در توسعه شهر
B3	۲-۳	دقت در برنامه محدوده‌های غیرمسکونی
C	۳- بعد تنوع	
C1	۳-۱	جلوگیری از ایجاد جوامع محلی جدید
C2	۳-۲	عدم تبعیض در ضوابط پهنه‌بندی
C3	۳-۳	لزوم نفوذپذیری مرزهای مختلف
C4	۳-۴	متنوع و در دسترس بودن فضاهای عمومی
C5	۳-۵	مختلط تعریف شدن کاربری زمین

جدول شاخص‌های معرفی شده برای شهر جهانی عدالت‌محور لندن و نیویورک به ترتیب در جداول ۸ و ۹ نمایش داده می‌شوند. این شاخص‌ها در این دو شهر جهانی تفاوت معناداری ندارد و این موضوع به‌خاطر این است که نه تنها تفاوت معناداری در عصر معاصر میان شهرهای جهانی وجود ندارد، بلکه موضوع عدالت نیز منظومه‌ای همه‌شمول و هم‌راستاست.

جدول ۸- نمره‌دهی به شهر جهانی عدالت‌محور لندن با رویکرد دسترسی به تجربه فرهنگی

نماد	محورها	محورها
A	۱- بعد عدالت‌خواهی	
A1	تأمین خانه برای کم‌درآمدها	۰,۵۳۲
A2	ذخائر مسکن ارزان‌قیمت	۰,۴۹۵
A3	عدم جابه‌جایی غیرضروری خانوارها	۰,۳۹۹
A4	در نظر گرفتن منافع کارگران و کارمندان	۰,۲۹۵
A5	اشتغال‌زایی و افزایش امکانات رفاهی	۰,۲۸۴
A6	پایین بودن کرایه‌های درون‌شهری	۰,۲۵۱
A7	جلوگیری از منفعت مستقیم ثروتمندان	۰,۲۳۳
B	۲- بعد مردم سالاری	
B1	معرفی نمایندگان گروه‌ها در تصمیم‌گیری	۰,۱۹۹
B2	مشاوره گرفتن از مردم در توسعه شهر	۰,۱۴۱
B3	دقت در برنامه محدوده‌های غیرمسکونی	۰,۱۱۹
C	۳- بعد تنوع	
C1	جلوگیری از ایجاد جوامع محلی جدید	۰,۳۶۱
C2	عدم تبعیض در ضوابط پهنه‌بندی	۰,۳۱۰
C3	لزوم نفوذپذیری مرزهای مختلف	۰,۲۸۵
C4	متنوع و در دسترس بودن فضاهای عمومی	۰,۲۴۶
C5	مختلط تعریف شدن کاربری زمین	۰,۲۰۱

نتایج حاصل از امتیازدهی شاخص‌های شهر جهانی عدالت‌محور لندن نشان می‌دهد که در میان ابعاد مورد بررسی، شاخص‌های مرتبط با عدالت‌خواهی از وزن بالاتری برخوردار بوده‌اند و پس از آن شاخص‌های مربوط به تنوع و مردم سالاری قرار گرفته‌اند. در این میان، تأمین خانه برای کم‌درآمدها با وزن ۰,۵۳۲، ذخائر مسکن ارزان‌قیمت با وزن ۰,۴۹۵ و عدم جابه‌جایی غیرضروری خانوارها با وزن ۰,۳۹۹ بیشترین امتیاز را به خود اختصاص داده‌اند، در حالی که دقت در برنامه محدوده‌های غیرمسکونی با وزن ۰,۱۱۹ کمترین امتیاز را داشته است. این نتایج بیانگر آن است که در ارزیابی وضعیت لندن، مؤلفه‌های مرتبط با توزیع عادلانه

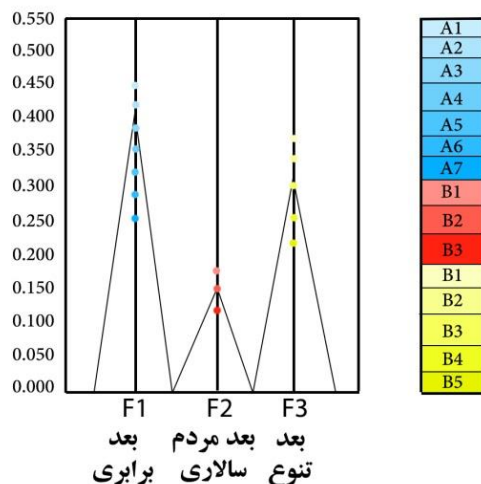
منابع و تأمین نیازهای گروه‌های کم‌برخوردار اهمیت بیشتری یافته‌اند. برای بررسی امکان مقایسه این الگو با شهر جهانی نیویورک، امتیاز شاخص‌های متناظر این شهر نیز در جدول ۹ ارائه شده است.

جدول ۹- نمره‌دهی به شهر جهانی عدالت‌محور نیویورک با رویکرد دسترسی به تجربه فرهنگی

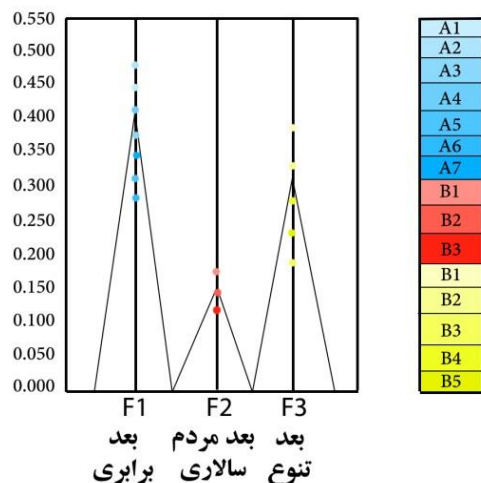
نماد	محورها	محورها
A	۱- بعد عدالت‌خواهی	
A1	تأمین خانه برای کم‌درآمدها	۰,۴۸۵
A2	ذخائر مسکن ارزان‌قیمت	۰,۵۲۲
A3	عدم جابه‌جایی غیرضروری خانوارها	۰,۳۸۷
A4	درنظرگرفتن منافع کارگران و کارمندان	۰,۴۲۴
A5	اشتغال‌زایی و افزایش امکانات رفاهی	۰,۳۰۳
A6	پایین‌بودن کرایه‌های درون‌شهری	۰,۲۸۹
A7	جلوگیری از منفعت مستقیم ثروتمندان	۰,۳۷۴
B	۲- بعد مردم‌سالاری	
B1	معرفی نمایندگان گروه‌ها در تصمیم‌گیری	۰,۲۲۱
B2	مشاوره گرفتن از مردم در توسعه شهر	۰,۱۸۲
B3	دقت در برنامه محدوده‌های غیرمسکونی	۰,۱۲۴
C	۳- بعد تنوع	
C1	جلوگیری از ایجاد جوامع محلی جدید	۰,۴۰۲
C2	عدم تبعیض در ضوابط پهنه‌بندی	۰,۳۹۵
C3	لزوم نفوذپذیری مرزهای مختلف	۰,۲۱۶
C4	متنوع و در دسترس بودن فضاهای عمومی	۰,۳۰۱
C5	مختلط تعریف‌شدن کاربری زمین	۰,۲۸۵

نتایج امتیازدهی شاخص‌های شهر جهانی عدالت‌محور نیویورک نشان می‌دهد که در میان شاخص‌های مورد بررسی، ذخائر مسکن ارزان‌قیمت با وزن ۰,۵۲۲، تأمین خانه برای کم‌درآمدها با وزن ۰,۴۸۵ و درنظرگرفتن منافع کارگران و کارمندان با وزن ۰,۴۲۴ بیشترین اهمیت را به خود اختصاص داده‌اند. در مقابل، شاخص دقت در برنامه محدوده‌های غیرمسکونی با وزن ۰,۱۲۱، کمترین امتیاز را در میان شاخص‌های مورد بررسی داشته است. این نتایج نشان می‌دهد که در ارزیابی عدالت فضایی نیویورک نیز مؤلفه‌های مرتبط با تأمین مسکن، حمایت از گروه‌های کم‌برخوردار و توجه به منافع گروه‌های شغلی و اجتماعی از اهمیت بیشتری برخوردارند. در مجموع، الگوی امتیازدهی نیویورک بیانگر آن است که ابعاد عدالت‌خواهی و توجه به گروه‌های اجتماعی مختلف، نقش برجسته‌تری در تحقق شهر عدالت‌محور این شهر دارند و می‌توان از این الگو برای مقایسه تطبیقی با نتایج حاصل از شهر لندن استفاده کرد.

امتیازبندی‌ها بر مبنای مطالعات اسناد مربوطه (Pratt, 2020; Rogers and Ussher, 2021) صورت پذیرفته است، لذا نکته حائز توجه همگرایی نتایج است، به صورتی که بعد عدالت‌خواهی در درجه اول و پس از آن به ترتیب ابعاد تنوع و مردم‌سالاری قرار دارند. سنتز نهایی اقدامات اجرایی بر اساس تلفیق اقدامات و ترسیم نمودار تجزیه و تحلیل حساسیت کارایی به شکل ذیل به‌دست آمد:

تصویر ۶- نتایج تلفیقی حاصل از تمامی ابعاد سلسله مراتبی شهر جهانی عدالت محور لندن

تصویر ۷- نتایج تلفیقی حاصل از تمامی ابعاد سلسله مراتبی شهر جهانی عدالت محور نیویورک

از حیث شاخص‌ها نیز در شهر لندن شاخص‌های تأمین خانه برای کم‌درآمدها (۰,۵۳۲)، ذخائر مسکن ارزان قیمت (۰,۴۹۵) و عدم جابه‌جایی غیرضروری خانوارها (۰,۳۹۹) مهم‌ترین شاخص‌ها هستند و در نقطه مقابل در شهر نیویورک شاخص‌های ذخائر مسکن ارزان قیمت (۰,۵۲۲)، تأمین خانه برای کم‌درآمدها (۰,۴۸۵) و در نظر گرفتن منافع کارگران و کارمندان (۰,۴۲۴) مهم‌ترین شاخص‌ها هستند. کم‌اهمیت‌ترین شاخص نیز در هر دو شهر لندن و نیویورک شاخص دقت در برنامه محدوده‌های غیرمسکونی (به ترتیب ۰,۱۱۹ و ۰,۱۲۴) است.

۶- یافته‌ها و بحث

۶-۱- عدالت فضایی و جهانی شدن

تجربه لندن: لندن یک دوره قابل ملاحظه را تجربه کرده است، دوره‌ای که در خلال ۲۰ سال گذشته در نتیجه غلبه خدمات مالی و تجاری خویش بر گستره جهانی حاصل شده بود و از پیامدهای آن تولید مشاغل با میزان درآمد بسیار زیاد بود. این تغییر باعث شد تا قیمت مسکن به طرز فوق‌العاده‌ای افزایش یافته و از حالت استطاعت‌پذیری خارج شود. بحران مالی سبب بروز سؤالی شد که در ادامه نظریات جهانی ساسن قابل پیگیری بود که به پیش‌بینی مرکزیت خدمات مالی و تجاری اشاره داشت. گرچه این که لندن به منزلت جهانی خواهد رسید قابل پیش‌بینی است، اما احتمال دارد غلبه بانک‌ها و نظام‌های مالی پاشنه آشیل لندن در حداقل یک دوره زمانی کوتاه باشد، این می‌تواند آثار منفی بر زندگی مردم آن داشته باشد. آنچه که ساسن هم در نظریه قطبی شدن بدان اشاره کرده بود (Sassen, 1991). درحالی که تأثیرات بحران اقتصادی و رکود باعث افزایش بیکاری شده است، هنوز مشخص نیست که این تأثیری بر افراد با مهارت یا گروه‌های پردرآمد هم داشته باشد یا خیر اگر این گونه باشد، جریان رشد آرام‌تر

یا حتی وارونه خواهد شد و طبقات متوسط و مهاجران تعیین کننده هستند. آنچه مبرهن است از دست رفتن فرصت‌های شغلی بسیار و کاهش درآمدهاست و طبق قانون و نظام بانکی این کاهش درآمدها و افزایش قیمت خانه‌ها توجیه شده است. تنها زمانی لندن و نیویورک موقعیت خویش را باز خواهند یافت که تغییری دائمی در قدرت اقتصادی و مالی کشورهای جنوب شرق آسیا به وجود آید.

در اینجا باید عنوان کرد که لندن شهرتی جهانی دارد و این از تاریخچه آن قابل برداشت است. لندن قلب اقتصاد اروپاست و به عنوان مرکز بریتانیا قدرت سیاسی انکارناپذیری را در اختیار دارد. لندن یک شهر جهانی چندفرهنگی تمام عیار است، به این معنا که مصداق کامل ترین نوع شهر جهانی به لحاظ ارتباطات و مراودات و جامع ترین شهر چندفرهنگی به طول تمام تاریخ خود است. لندن را باید با نهادهای فکری و سیاست‌های محافظه کارانه انگلیسی عجین دانست، بنابراین توانسته موقعیت خویش را در خلال سالیان متمادی حتی با وجود فراز و نشیب‌های بسیار زیادی که تجربه کرده است، حفظ نماید.

تجربه نیویورک: این شهر جهانی توسط ساسکیا ساسن در ۱۹۹۱ میلادی توصیف گردید و افق آن به سمت چندملیتی وسعت یافت، آینده نیویورک یا به طور مشخص خیابان وال ریشه در تجارت آزاد، بازارهای باز، نظام‌های حکومتی، بهبودی تبادل اطلاعات جدید و جریان‌های سرمایه گسترده در سراسر جهان دوانده است (Sassen, 1991)؛ بنابراین نهادهای مالی جهانی در سال ۲۰۰۸ میلادی در حال فروپاشی بودند. بانک‌های سرمایه‌گذاری خیابان وال در «مناظره‌ای سمی» و ورشکستگی به دام سایر ملت‌ها افتادند. در سال ۲۰۰۹ میلادی نزدیک به ۲۰۰ هزار فرصت شغلی در آن شهر از بین رفت.

مؤسسه راسل سیف پیشنهاد داد که نیویورک می‌تواند با کارآفرینی در اجتماعات مهاجران شهری از این بحران موفق بیرون آید. اما قطبی شدن سریع «شهر دوگانه» در سال ۱۹۹۱ میلادی توسط جان اچ مولنکاپف و مانوئل کاستلز پیش‌بینی شده بود که تحلیلی از گفتمان شهر تفکیک شده تام ولف در اثر «آتشی تا انتها» در سال ۱۹۸۷ میلادی به حساب می‌آید (Mollenkopf and Castells, 1991). رؤیای شهر جهانی، یک مکان بی‌انتهای قدرت و ثروت، بدون مرگ اما در معرض خطر به سر می‌برد. در انتها لازم است یادآور شویم که نیویورک از قدرت‌های بلامنازع جهانی است و با ایجاد نظم از بالا به پایین شرایط چندفرهنگی‌شان را به جامعه خویش تحمیل نموده است. لیگ جهانی شدن به رهبری نیویورک بازی‌های خود را در عرصه جهانی به کمک مراودات اقتصادی و مناسبات سیاسی صورت می‌دهد و این در حالی است که این لیگ دسته دومی را به راه نینداخته است.

۶-۲- تجربه فرهنگی با تأکید بر مدل پژوهش

تجربه لندن: در مدل پژوهش معیارهای سه‌گانه عدالت‌خواهی، مردم‌سالاری و تنوع وجود دارند. از طرفی دیگر لندن باتجربه غنی فرهنگی یکی از مراکز اصلی گردشگری بریتانیاست و یکی از صنایع مهم این شهر محسوب می‌شود و میزان درآمد حاصل از گردشگران سالانه ۱۵ میلیارد پوند است. لندن با داشتن ۱۴ میلیون گردشگر بین‌المللی پربازدیدترین شهر در اروپا محسوب می‌شود. در سال ۲۰۲۰ میلادی ۱۰ مکان پربازدید در شهر لندن به شرح زیر است: موزه بریتانیا، تیت مدرن، نگارخانه ملی لندن، موزه تاریخ طبیعی لندن، چشم لندن، موزه علوم، موزه ویکتوریا و آلبرت، موزه مادام توسو، موزه ملی دربانوردی لندن و برج لندن. در این راستا مدیریت شهری در لندن در راستای عدالت‌خواهی سعی در تأمین خانه برای کم‌درآمدها، ذخائر مسکن ارزان قیمت، عدم جابه‌جایی غیرضروری خانوارها، در نظر گرفتن منافع کارگران و کارمندان، اشتغال‌زایی و افزایش امکانات رفاهی، پایین‌بودن کرایه‌های درون‌شهری و جلوگیری از منفعت مستقیم ثروتمندان داشته است.

بسیاری از خرده‌فرهنگ‌ها در لندن سبب شده‌اند که برقراری مناسبات فرهنگی در این شهر جهانی به‌سادگی برگزاری در حد مراسمات موردانتظار برای کشورهای جهان سوم نباشد. چرا که وظیفه تأمین امنیت در کنار برقراری آزادی برای خرده‌فرهنگ‌ها همواره سبب می‌شود که بسیاری از اتفاق‌ها و رویدادهای مسالمت‌آمیز در نهایت به تنش و درگیری منجر شود. چرا که بسیاری از آداب‌ورسوم برای مردمی خاص، برای سایر اقوام می‌تواند تحریک‌کننده و یا حتی ناراحت‌کننده باشد و این به نوبه خود، محل هم‌زیستی و زندگی صلح‌آمیز در سراسر لندن می‌شود. نمونه آن را می‌توان در برگزاری مسابقات فوتبال میان ارسال، چلسی، وستهم، برنتفورد، کریستال پالاس و تاتنهام مشاهده کرد، جایی که پلیس مجبور است با گاز اشک‌آور و باتوم از طرفداران متضاد فوتبال پذیرایی نماید. البته مدیریت شهری در لندن باتوجه‌به موضوعات عدالت‌خواهی همواره سعی بر آن داشته است تا حد ممکن رضایت اکثریت‌ها را فراهم آورده و حتی از نادیده شدن اقلیت‌ها نیز جلوگیری به عمل آورده و زیست‌پذیری بالای لندن خود گواه بر این مدعاست.

تجربه نیویورک: مدل پژوهش سه‌گانه عدالت‌خواهی، مردم‌سالاری و تنوع در این جا نیز مطمح نظر است. همچنین نیویورک که به لحاظ فرهنگی بسیار سرشار است، عمده‌ترین مرکز گردشگری ایالات متحده به حساب می‌آید و گردشگری هم نقش

مهمی در اقتصاد این شهر ایفا می‌نماید و میزان درآمد حاصل از گردشگران سالانه ۲۵ میلیارد دلار است. نیویورک با داشتن ۲۰ میلیون گردشگر بین‌المللی پربازدیدترین شهر در امریکا محسوب می‌شود. در سال ۲۰۲۰ میلادی ۱۰ مکان پربازدید در شهر نیویورک به شرح زیر است: مجسمه آزادی، میدان تایمز (با نمایشگرهای بزرگ و فروشگاه‌هایش)، سنترال پارک، پل بروکلین، موزه متروپلیتن هنر، ساختمان امپایر استیت، ترمینال بزرگ مرکزی، مرکز تجارت جهانی، رصدخانه وان ورد در مرکز تجارت جهانی و مجموعه فریک. مدیریت شهری در نیویورک در راستای تقویت بعد تنوع بر جلوگیری از ایجاد جوامع محلی جدید، عدم تبعیض در ضوابط پهنه‌بندی، لزوم نفوذپذیری مرزهای مختلف، متنوع و در دسترس بودن فضاهای عمومی و مختلط تعریف‌شدن کاربری زمین متمرکز شده است.

نیویورک شهری سیاسی است، جایی که رقابت فزاینده آن در عرصه سیاست با واشنگتن همواره مدنظر بوده است و از سویی دیگر آستان بسیاری از تنش‌های مربوط به تنوع‌های قومی و دینی است. در نیویورک بسیاری از اعمالی که در سایر ایالت‌ها آزاد است، ممنوعیت دارد، چرا که نظم سیاسی حاکم بر این مادرشهر جهانی همواره برای مدیران شهری اهمیت فراوان داشته و هرگز به دنبال ایجاد تجارب فرهنگی غیر قابل پیش‌بینی نبوده است. همچنین رعایت اصل آزادی به‌عنوان یکی از شعارهای ایالات متحده در نیویورک مبنای ویژه‌ای داشته، تا جایی که بسیاری از رویدادهای فرهنگی و فستیوال‌های مهم در امریکا، ابتدا در نیویورک به‌صورت الگوی اولیه اجرا شده و سپس در سایر ایالت‌های پیش‌گام در مناسبات فرهنگی مانند کالیفرنیا به وقوع می‌پیوندد؛ بنابراین بی‌انصافی نیست اگر گفته شود که نیویورک در واقع امریکای کوچک و کامل‌ترین نمونه تحقق تنوع زیستی در سراسر ایالات متحده است. نیویورک با داشتن طیف وسیعی از موزه‌ها و پارک‌ها پذیرای گردشگران از سراسر جهان است و آزادی را به طور کامل در کنار امنیت فراهم نموده و اجازه می‌دهد تا سلیقه‌های مختلف امکان خودنمایی و ظهور و بروز پیدا کنند.

۷- نتیجه گیری

در این پژوهش، عدالت فضایی در ارتباط با جهانی‌شدن و دسترسی به تجربه فرهنگی در دو شهر جهانی لندن و نیویورک مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که در هر دو شهر، معیارهای اصلی شهر عدالت‌محور در چارچوب نظری فاینشتاین از اهمیت بالایی برخوردارند و تفاوت اصلی بیشتر در میزان اهمیت و اولویت برخی شاخص‌ها مشاهده می‌شود. در شهر لندن، تأمین خانه برای کم‌درآمدها با وزن ۰,۵۳۲، ذخائر مسکن ارزان‌قیمت با وزن ۰,۴۹۵ و عدم جابه‌جایی غیرضروری خانوارها با وزن ۰,۳۹۹، در زمره مهم‌ترین شاخص‌ها قرار گرفتند. در نیویورک نیز ذخائر مسکن ارزان‌قیمت با وزن ۰,۵۲۲، تأمین خانه برای کم‌درآمدها با وزن ۰,۴۸۵ و در نظر گرفتن منافع کارگران و کارمندان با وزن ۰,۴۲۴، بیشترین اهمیت را داشتند. در مقابل، شاخص دقت در برنامه‌ریزی محدوده‌های غیرمسکونی در هر دو شهر از کمترین میزان اهمیت برخوردار بود. همچنین مقایسه تجربه فرهنگی دو شهر نشان داد که هر دو از ظرفیت‌های فرهنگی گسترده‌ای برخوردارند، اما تفاوت در سابقه تاریخی، تنوع فرهنگی، ساختار اجتماعی و نحوه سازمان‌دهی رویدادها موجب تفاوت در تجربه فرهنگی شهروندان و بازدیدکنندگان شده است. بر این اساس، تقویت دسترسی عادلانه به تجربه فرهنگی مستلزم توجه هم‌زمان به عدالت در توزیع منابع، مشارکت گروه‌های مختلف، حفظ تنوع اجتماعی و فرهنگی و جلوگیری از تمرکز منافع و امکانات در اختیار گروه‌های خاص است. در نهایت به ارائه راهکارهای عملیاتی برای حفظ جایگاه لندن و نیویورک در بالاترین سطح لیگ شهرهای جهانی و عدالت‌محوری در سال‌های آینده مبادرت ورزیده می‌شود:

- دقت بر پایین‌بودن هزینه‌های حمل‌ونقل عمومی در مراکز شهری؛
- پایین‌بودن هزینه استفاده از برنامه‌ها و تجمعات فرهنگی شهری؛
- ارزان‌بودن خانه در محل‌های سکونت قشر متوسط و پایین جامعه؛
- جلوگیری از اعیانی‌سازی و اخراج جمعیت بومی ساکن در بافت‌ها؛
- لزوم بازتوزیع منفعت میان تمام گروه‌های جمعیتی به‌صورت عادلانه؛
- مشارکت و مشورت‌گرفتن از گروه‌های جمعیتی در برنامه‌ریزی برای محلات شهری؛

- اشتغال‌زایی برای تمام گروه‌ها به‌خصوص در عرصه فعالیت‌های فرهنگی؛
- لزوم تعریف کاربری مختلط به‌خصوص در مراکز بزرگ شهری؛
- بازتعریف مرزها و قلمروهای کاربری‌های عمومی به نفع عموم مردم؛
- لحاظ کردن تمام اقشار جمعیتی در نظام پهنه‌بندی و تراکم‌دهی.

پی‌نوشت

1 Susan S. Fainstein
2 Rawlsian tradition
3 Open communication
4 Equity
5 Democracy
6 Diversity
7 Elmhurst
8 KOF Swiss Economic Institute
9 GaWC World Cities map 2024
10 PCI Mori Japanese 2024 Report
11 Kearney 2024 Resurgent in GC
12 EM
13 LS
14 smart PLS
15 GaWC World Cities map 2024
16 PCI Mori Japanese 2024 Report

حامیان مالی: این مقاله حامی مالی و معنوی نداشته است.

مشارکت نویسندگان: در این بخش نویسندگان تایید می‌کنند که همگی در مقاله سهیم بوده‌اند

اعلام عدم تعارض منافع: نویسندگان اعلام می‌دارند که در انجام این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافی برای آنان وجود نداشته است.

بیانیه شفافیت کاربری هوش مصنوعی: نویسندگان اعلام می‌کنند که از هوش مصنوعی ChatGPT به‌صورت محدود برای ویرایش متون و تصاویر و همچنین شناسایی منابع اولیه مرتبط با موضوع استفاده شده است. تمامی محتوای علمی، تحلیل‌ها، نتایج و مسئولیت نهایی مقاله بر عهده نویسندگان است.

قدردانی: ما از همه افراد برای مشاوره علمی در این مقاله سپاس‌گزاریم.

منابع

- جنکس، کریس. (۱۳۹۴). *خرده‌فرهنگ، تکه‌تکه‌شدن/اجتماع*. (هاشم آقایی‌پوری و جلیل سبحانی، مترجمان). تهران: جامعه‌شناسان.
- حاتمی‌نژاد، حسین، و راستی، عمران. (۱۳۸۵). عدالت اجتماعی و عدالت فضایی. *نشریه سیاسی-اقتصادی*، ۲۶۹-۲۷۰، ۸۲-۹۵.
- <https://ensani.ir/file/download/article/20101201110810-487.pdf>
- حبیبی، کیومرث، علیزاده، هوشمند، و مرادی‌مسیحی، وراز. (۱۳۹۰). بررسی و تحلیل وضعیت عدالت اجتماعی در ساختار فضایی شهر سمنان. *آرمان‌شهر* (۷)، ۱۱۳-۱۰۳.
- https://www.armanshahrjournal.com/article_32686_9333fc4f6668e916891b91645367a32a.pdf
- داداش‌پور، هاشم، و رستمی، فرامرز. (۱۳۹۰). بررسی و تحلیل نحوه توزیع خدمات عمومی شهری از دیدگاه عدالت فضایی. *مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای*، ۱/۱/۹، ۱۶۸-۱۷۱.
- https://jgrd.um.ac.ir/article_28023_b2101d2a4d2a5d44a3e59a2d0db0b61e.pdf
- رحمان، رضا. (۱۳۸۶). نقد و بررسی دیدگاه رادیکالیسم بر مکاتب فلسفی، اجتماعی و جغرافیا. *نشریه پیک نور*، ۵(۲)، ۴۶-۵۹.
- <http://noo.rs/26iGr>
- روستایی، شهرپور، ترکمن‌نیا، نعیمه، و حسینی، معصومه. (۱۳۹۳). بررسی تطبیقی عدالت فضایی در شاخص‌های ایمنی پارک‌های شهری. *مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای*، (۲۲)، ۱۰۹-۱۲۶.
- https://urs.ui.ac.ir/article_20100_b207db3481622882f3319cdaaf1fc617.pdf
- طارمی، علی. (۱۳۸۷). *سنجش فقر شهری در محله اسلام‌آباد زنجان با استفاده از GIS* (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه زنجان).
- فاضلی، نعمت‌الله. (۱۳۹۲). *فرهنگ و شهر: چرخش فرهنگی در گفتمان‌های شهری* (چاپ دوم). تهران: انتشارات نیسا.
- فاینشتاین، سوزان اس. (۱۴۰۰). *عدالت شهری*. (محمدحسین شریف‌زادگان و راضیه موسوی خورشیدی، مترجمان). تهران: نشر آگاه.
- مرصوصی، نفیسه. (۱۳۸۲). *تحلیل فضایی عدالت اجتماعی در شهر* (رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس).
- مطهری، مرتضی. (۱۳۷۸). *جامعه و تاریخ* (چاپ دوازدهم). تهران: انتشارات صدرا.

- هاروی، دیوید. (۱۳۷۹). *عدالت اجتماعی و شهر*. (فرخ حسامیان، مترجم). تهران: نشر پردازش و برنامه‌ریزی شهری.
- یونسکو. (۱۳۷۸). *آینده فرهنگ‌ها (مجموعه مقالات)*. (زهرا فروزان سپهر، مترجم). تهران: مؤسسه نشر فرهنگی آینده پویان.
- Acuto, M. (2024). *Localizing the Global City through the Invisible College – A (Political) Research Note*, <http://www.lboro.ac.uk/gawc/rb/rb301.html>. Paper no. 301.
- Atkinson, R. (2000). Measuring gentrification and displacement in Greater London. *Urban Studies*, 37(1), 149–166. <http://doi.org/10.1080/0042098002339>
- Beaverstock, J. V., Smith, R. G., & Taylor, P. J. (2024). A roster of world cities. *Cities*, (16), 445–458. [https://doi.org/10.1016/S0264-2751\(99\)00042-6](https://doi.org/10.1016/S0264-2751(99)00042-6).
- Beveridge, C., & Schuyler, D. (Eds.). (1997). *The papers of Frederick Law Olmsted: Vol. 3. Creating Central Park*. Johns Hopkins University Press.
- Brace, C. L. (1872). *The dangerous classes of New York, and twenty years' work among them*. Wynkoop & Hallenbeck. <https://www.gutenberg.org/ebooks/33431>.
- Brenner, N. (2024). *New state spaces: Urban governance and the rescaling of statehood*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199270057.001.0001>.
- Buck, N., Gordon, I., Hall, P., Harloe, M., & Kleinmann, M. (2002). *Working capital: Life and labour in contemporary London*. Routledge. <https://www.routledge.com/Working-Capital-Life-and-Labour-in-Contemporary-London/Buck-Gordon-Hall-Harloe-Kleinman/p/book/9780415279321>.
- Chernick, H. (Ed.). (2005). *Resilient city: The economic impact of 9/11*. Russell Sage Foundation. <https://www.russellsage.org/publications/book/resilient-city>.
- City of London Corporation. (2020). *Local implementation plan 2021–22: Draft for consultation*.
- Davidson, M., & Lees, L. (2005). New-build “gentrification” and London’s riverside renaissance. *Environment and Planning A*, 37, 1165–1190. <https://doi.org/10.1068/a3739>.
- Fainstein, S. S. (1997). Justice, politics, and the creation of urban space. In A. Merrifield & E. Swyngedouw (Eds.), *The urbanization of injustice* (pp. 18–44). New York University Press.
- Fainstein, S. S. (1999). Can we make the cities we want? In S. Body-Gendrot & R. Beauregard (Eds.), *The urban moment* (pp. 249–272). Sage.
- Fainstein, S. S. (2000). New directions in planning theory. *Urban Affairs Review*, 35(4), 451–478. <https://doi.org/10.1177/107808740003500401>.
- Fainstein, S. S. (2003). New directions in planning theory. In S. Fainstein & S. Campbell (Eds.), *Readings in planning theory*. Blackwell.
- Fainstein, S. S. (2009). Planning and the just city. In P. Marcuse, J. Connolly, J. Novy, I. Olivo, C. Potter, & J. Steil (Eds.), *searching for the just city*. Routledge.
- Fainstein, S. S. (2010). *The just city*. Cornell University Press. <https://doi.org/10.7591/9780801460487>.
- Fiévé, N., & Waley, P. (2023). *Japanese capitals in historical perspective: Place, power and memory in Kyoto, Edo and Tokyo*. Routledge.
- GaWC World Cities map. (2024). <https://gawc.lboro.ac.uk/gawc-worlds/the-world-according-to-gawc/world-cities-2024.html>
- Global Power City Index. (2024). *Global Power City Index 2024*. The Mori Memorial Foundation. <https://mori-m-foundation.or.jp/english/ius2/gpci2/2024.shtml>.
- Greater London Authority. (2002). *Creativity: London's core business*. Author.
- Hall, P. (2006). The metropolitan explosion. In N. Renner (Ed.), *The global cities reader*. Routledge. (Original work published 1966)
- Hamnett, C. (2003). Gentrification and the middle-class remaking of inner London, 1961–2001. *Urban Studies*, 40(12), 2401–2426. <https://doi.org/10.1080/0042098032000136138>.
- Hutchison, R. (Ed.). (2010). *Encyclopedia of urban studies*. SAGE.
- Kearney. (2024). *Resurgent in a world at risk: Global cities report*. Taylor & Francis. <https://www.kearney.com/industry/technology/article/-/insights/-/insights/the-2024-global-cities-report-the-2024-global-cities-report-resurgent-in-a-world-at-risk>.
- Keil, R. (Ed.). (2021). *The global cities reader*. Routledge. <https://www.routledge.com/The-Global-Cities-Reader/Keil/p/book/9780415323451>.
- Khosroshahi, A. (2015). *The just city: A critical discussion on Susan Fainstein's formulation* [Doctoral dissertation, Polytechnic University of Milan].
- KOF Swiss Economic Institute. (2025). *KOF Globalisation Index*. <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>

- Mollenkopf, J. H., & Castells, M. (Eds.). (1991). *Dual city: Restructuring New York*. Russell Sage Foundation. https://books.google.com/books?id=NudMWz6_RmEC.
- Perry, W., & Maurer, B. (2023). *Globalization under construction: Governmentality, law, and identity*. University of Minnesota Press. <https://www.jstor.org/stable/10.5749/j.cttttchk>.
- Pratt, A. C. (2020). The cultural economy and the global city. In *International handbook of globalization and world cities*. <https://openaccess.city.ac.uk/id/eprint/12248/1/global%28CRO%29.pdf>
- Rawls, J. (1971). *A theory of justice* (1st ed.). Harvard University Press.
- Rawls, J. (1993). *Political liberalism*. Columbia University Press.
- Rawls, J. (1999). *A theory of justice* (2nd ed.). Harvard University Press.
- Rawls, J. (2001). *Justice as fairness: A restatement* (E. Kelly, Ed.). Harvard University Press.
- Roetz, H. (2006). *Cross-cultural issues in bioethics: The example of human cloning*. Rodopi.
- Rogers, B., & Ussher, K. (2021). *London and New York are the world-class cities with world-class challenges*. DEMOS.
- Rosenzweig, R., & Blackmar, E. (1992). *The park and the people: A history of Central Park*. Cornell University Press. <https://www.cornellpress.cornell.edu/book/9780801497513/the-park-and-the-people/>.
- Sassen, S. (1991). *The global city* (6th ed.). Princeton University Press.
- Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2019). *Research methods for business students* (8th ed.). Pearson.
- Semati, M. (2008). *Media, culture and society in Iran: Living with globalization and the Islamic States*. Routledge. <https://www.routledge.com/Media-Culture-and-Society-in-Iran-Living-with-Globalization-and-the-Islamic/Semati/p/book/9780415772167>.
- Smith, D., & Timberlake, M. (2022). Hierarchies of dominance among world cities: A network approach. In S. Sassen (Ed.), *Global networks, linked cities*.
- Taylor, P. J. (2023). Generating data for research on cities in globalization. *The Geographical Journal*, 98, 29–43.
- Taylor, P. J. (2024). *World city network: A global urban analysis*. Routledge.
- Taylor, P. J. (2025). Leading world cities: Empirical evaluations of urban nodes in multiple networks. *Urban Studies*, 42, 1593–1608. <https://doi.org/10.1080/00420980500185504>.
- Taylor, P. J., Walker, D. R. F., & Szegner, M. J. (2021). A new mapping of the world for the new millennium. *The Geographical Journal*, 167(3), 213–222.
- The London Plan. (2021). *The spatial development strategy for Greater London*. Mayor of London; Springer.